

Β.Ι. ΑΕΝΙΝ - ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ - ΛΕΟΝ ΤΡΟΤΣΚΥ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΟΡΟΝΤΖΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ,
ΤΗ ΒΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Β.Ι. ΛΕΝΙΝ – ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ – ΛΕΩΝ ΤΡΟΤΣΚΙ

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ
ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΤΗ ΒΙΑ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ**

Πρόλογος: Νίκος Σεργετάς
Μετάφραση: Κώστας Μιλτιάδης

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ Δ. ΚΟΡΟΝΤΖΗΣ
ΑΘΗΝΑ - ΜΑΗΣ 2007**

Τυπογραφικός
σχεδιασμός:

Κώστας Θεοδωρήμπασης
Φλέμινγκ 31, 16231 Βύρωνας
Τ: 210-760-9080 • Φ: 210-760-9081
www.reo.gr

Κεντρική διάθεση: Εκδόσεις Δ. Κοροντζή
Κασαμπά 58, 16122 Καισαριανή
Τηλ: 210.7225.690

Μάης 2007

ISBN: 960-8031-09-5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος

Περί «δικαίων» και αδίκων 7

Β.Ι. ΛΕΝΙΝ

Από πού ν' αρχίσουμε 15

Τι το κοινό υπάρχει ανάμεσα στον οικονομισμό
και στην τρομοκρατική τακτική; 21

Επαναστατικός ρομαντισμός 23

ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

Βία και νομιμότητα. 29

ΛΕΩΝ ΤΡΟΤΣΚΙ

Για την τρομοκρατία 41

Για την ατομική τρομοκρατία 49

Διαλεκτική αλληλεξάρτηση σκοπού και μέσων 55

Για την ταξική τρομοκρατία. 59

Πρόλογος

Περί «δικαίων» και αδικιών

Στο όχι και τόσο γνωστό στην Ελλάδα θεατρικό έργο «Οι Δίκαιοι» ο Αλμπέρ Καμύ πραγματεύεται το θέμα της βίας στην επανάσταση. Εν ολίγοις: μια ομάδα επαναστατών το 1905 στη Ρωσία ετοιμάζεται να δολοφονήσει τον μεγάλο Δούκα. Αν και ήταν όλα προγραμματισμένα, την ώρα που έπρεπε να ρίξει τη βόμβα ένας επαναστάτης, ο Καλιάγεφ, δίστασε και δεν το έκανε καθώς είδε ότι μαζί με τον Δούκα ήταν στην άμαξα που τον μετέφερε και δυο παιδιά. Ο συγγραφέας μέσω του ρομαντικού επαναστάτη, του «ανελαστικού φανατικού» και των άλλων μελών της οργάνωσης κάνει παραλληλισμούς, θέτει ερωτήματα και δίνει απαντήσεις. Ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα:

Σόνια: Θα μπορούσες να πυροβολήσεις, με ανοικτά τα μάτια από κοντά, ένα παιδί;

Στεπάν: Αν μου το έλεγε η οργάνωση θα μπορούσα.

Σόνια: Γιατί κλείνεις τα μάτια;

Στεπάν: Ίσως για να σιεφτώ καλύτερα τη σκηνή και να απα-
ντήσω αφού δω πρώτα καλά την εικόνα.

Σόνια: Άνοιξε τα μάτια και νιώσε πως η οργάνωση θα 'χανε το κύρος και την επιρροή της αν ανεχόταν έστω και για μια στιγμή να σκοτώνονται παιδιά από τις μπόμπες μας.

Στεπάν: Δεν με νοιάζουν αυτές οι ανοησίες. Όταν αποφασίσουμε να ξεχάσουμε τα παιδιά, εκείνη τη μέρα θα 'μαστε άρχοντες του κόσμου και η επανάσταση θα θριαμβεύσει.

Σόνια: Τη μέρα εκείνη η επανάσταση θα μισηθεί απ' όλη την ανθρωπότητα.

Στεπάν: Τι σημασία έχει; Αν αγαπάμε την επανάσταση τόσο που να την επιβάλουμε σ' όλο τον κόσμο θα σώσουμε την ανθρωπότητα απ' τον εαυτό της κι απ' τη σκλαβιά.

Σόνια: Κι αν ολόκληρη η ανθρωπότητα απορρίψει την επανάσταση; Κι αν ολόκληρος ο λαός, που αγωνίζεσαι γι' αυτόν δεν θέλει να σκοτώνονται τα παιδιά; Πρέπει τότε να κτυπήσεις και τον λαό;

Καλάγιεφ: Στεπάν, ντρέπομαι για μένα, κι όμως δεν θα σ' αφήσω να συνεχίσεις. Δέχθηκα να σκοτώσω για να ανατρέψω τον δεσποτισμό. Μα πίσω απ' όσα λες βλέπω να διακρίνεται ένας άλλος δεσποτισμός, που θα με μεταβάλει σε δολοφόνο, ενώ εγώ προσπάθησα να φέρω δικαιοσύνη.*

Το έργο ανέβηκε για πρώτη φορά στο Παρίσι τον Δεκέμβριο του 1949 και στην Ελλάδα τον Οκτώβριο του 1960. Από τις κριτικές που γράφηκαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει αυτή στην «Αυγή» όπου μεταξύ άλλων αναφέρει: «... τίθεται κατ' αρχήν ένα ηθικό πρόβλημα. Στην ουσία του όμως έπα-

* Θέατρο 61. Έκδοση θεάτρου, μουσικής, χορού και κινηματογραφού για το 1961. Διεύθυνση και έκδοση: Θ. Κρίτας.

ψε να ενδιαφέρει, αφού ιστορικά το κόμμα του επιστημονικού σοσιαλισμού έχει καταδικάσει για πάντα την πολιτική δολοφονία σαν επαναστατική τακτική και πράξη. Δεν παρουσιάζει λοιπόν αντίκρισμα στο σήμερα η σύγκρουση Καλάγιεφ-Στεπάν. Βρίσκονται και οι δύο θα λέγαμε “εκτός θέματος”...».*

Σαν να χρειαζόταν να απολογηθεί για κάτι που άμεσα δεν την αφορούσε, σαν να επρόκειτο να θεωρηθεί υπόλογη και μέσω αυτής ο πολιτικός χώρος που εκπροσωπούσε, για ένα έργο που έγραψε ένας γάλλος συγγραφέας και ανέβασε ένας θίασος, επικεφαλής του οποίου ήταν ο Δημήτρης Μυράτ.

Χωρίς φυσικά τα δύο γεγονότα να συνδέονται μεταξύ τους, είναι δύσκολο να αντισταθεί κάποιος στον πειρασμό και να μη κάνει ορισμένες συγκρίσεις με τα όσα συμβαίνουν σήμερα. Η «επαναστατική βία» ή κατ’ άλλους «η τρομοκρατία» είτε ασκείται από το κράτος είτε από κοινωνικές ομάδες, είναι στοιχείο της καθημερινής ζωής, υπήρχε από τότε που υπάρχουν οι κοινωνίες των ανθρώπων και θα υπάρχει όσο συγκριμένες ομάδες μέσα σ’ αυτές τις κοινωνίες καταφεύγουν σ’ αυτή για να επιβάλουν την εξουσία τους ή να εκφράσουν την οργή τους.

Στις μέρες μας, η συζήτηση αφορά τη δεύτερή της λειτουργία, την τρομοκρατία ως έκφραση αντίθεσης και οργής. Ως τέτοια, χρεώνεται στην «απραξία» της Αριστεράς: όπως στη Φυσική έτσι και στην Πολιτική δεν μπορεί να υπάρχει κενό, και αν δημιουργηθεί, τότε κάτι θα έρθει να το καλύψει. Με αυτή την έννοια, θεωρείται ότι τα μέλη της 17N, του ΕΛΑ και των όποιων άλλων οργανώσεων ανάλογης ιδεολογίας και δράσης, καλύπτουν το κενό που αφήνουν στην πράξη τα κόμματα της Αριστεράς, καθώς αυτά απέχουν από την παρα-

* Στο ίδιο.

δοσιακή ανατρεπτική στρατηγική, ενώ παράλληλα —ως ένα χρονικό σημείο και από μία μερίδα τους ακόμα και σήμερα— δεν καταδικάζουν την τρομοκρατία που ασκούσαν τα σταλινικά καθεστώτα κάθε μορφής και απόχρωσης, ούτε απαιτούν τα ίδια μέτρα και σταθμά για την εκ δεξιών τρομοκρατία.

Τη 17N —λόγω της χρήσης συμβόλων και εκφράσεων— μπορεί να τη θεωρούν κάποιοι σαν τμήμα της ιστορικής πορείας της Αριστεράς στο σύνολό της, την απορρίπτουν όμως οι Αριστεροί που έχουν κέντρο της δράσης τους τον άνθρωπο, τον οποιονδήποτε άνθρωπο, χωρίς Καιάδα και Σιβηρία, χωρίς λοβοτομές και Λευκά Κελιά καθώς έχουν μάθει πολύ καλά ότι το «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα» πρέπει να αντιστραφεί και να γίνει «τα μέσα λερώνουν τον σκοπό». Άλλωστε τη μόνη σχέση που έχουν οι Αριστεροί με τη βία είναι αυτή του θύματος και καθώς Αριστερά σημαίνει πολιτισμός —με την έννοια της στάσης ζωής η οποία τηρεί στην πράξη την αρχή του σεβασμού στην ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια— απορρίπτεται αυτομάτως το σκεπτικό «ο εχθρός του εχθρού είναι φίλος». Δεν ισχύει λοιπόν η λογική ή με τη 17N ή με το κράτος. Αντίθετα, η όποια πολιτική συμπαράσταση στα μέλη της 17N σημαίνει αποδοχή της δράσης τους. Οι κατηγορούμενοι δεν θα δικαστούν ως «αντικαπιταλιστές» ή ως «αριστεροί» αλλά ως —«ρομαντικοί» ίσως— δολοφόνοι. Το αν είναι δολοφόνοι ή όχι, είναι θέμα της δικαιοσύνης, χωρίς φυσικά αυτό να σημαίνει ότι ως πρώτο κριτήριο σε κάθε ανάλυση, πέρα από οποιοδήποτε ιδεολογικό υπόβαθρο, οποιαδήποτε φρασεολογία, στόχο, σκοπό, ο τρομοκράτης, ο επαναστάτης ή όπως αλλιώς θελήσουμε να τον πούμε δεν είναι πρώτα απ' όλα άνθρωπος και «προϊόν» της κοινωνίας που ζει.

Από την άλλη πλευρά οι ενοχές βασανίζουν. Στην Αριστερά όλοι μίλησαν κάποτε για «επανάσταση» και «ένοπλη

βία» μη έχοντας διαχωρίσει σαφώς τα όρια μεταξύ «κοινωνικής τρομοκρατίας», «ατομικής τρομοκρατίας» και «επαναστατικής δράσης», ασχέτως αν η συζήτηση είχε τάση και θέση απόρριψης όλων, στοιχείο που επιβεβαιώνεται τώρα καθώς κανένας δεν περιμένει «την επανάσταση», «την τιμωρία των αστών», «την αλλαγή των δομών του κράτους» από δέκα πιστολέρο και πέντε βομβιστές.

«Η 17N σκότωσε 27 ανθρώπους και περίπου 20 φυλακίστηκαν και περιμένουν να δικαστούν. Στο Σάμινα πνίγηκαν 80 και κανένας δεν διώκεται». Η έκφραση αυτής της σχέσης υποδηλώνει οργή, καθόλου όμως λογική σκέψη, καθώς οι ενέργειες δεν είναι ποιοτικά ίδιες, ούτε οι «εκτελέσεις» έκαναν τους πλοιοκτήτες καλύτερους ή τους νόμους αυστηρότερους. Αυτή η διατύπωση όμως είναι ίσως που οδηγεί σε ενδείξεις αόριστης «συμπάθειας» προς την 17N και τον ΕΛΑ χωρίς κανένας από όσους την εκφράζουν να μπορεί να ταυτιστεί, πολύ περισσότερο δε να κάνει πρότυπο τα πρόσωπα που έχουν συλληφθεί.

Το ερώτημα στο οποίο ένωσαν ότι ήταν αναγκασμένοι να απαντήσουν ευθύς εξαρχής οι περισσότεροι που κατά καιρούς έχουν εκδηλώσει τις μη συντηρητικές πεποιθήσεις τους ήταν το να αποκηρύξουν την τρομοκρατία. Λες και την είχαν υιοθετήσει ή λες και είχαν χαρεί από τον θάνατο των συγκεκριμένων ανθρώπων που πολύ πιθανόν να μην είχαν ξανακούσει ούτε το όνομά τους. Παράλληλα, η αστυνομία με το παρελθόν που τη βαραίνει και η συντριπτική πλειοψηφία των ΜΜΕ τα οποία συνδέουν την ατομική τρομοκρατία με την καθ' όλα θεωρητική σήμερα ανατρεπτική στρατηγική της Αριστεράς και την τρομοκρατία τύπου Κάρλος, στα μάτια των συνειδητοποιημένων και νοημόνων ανθρώπων, δεν αποτελούν αξιόπιστες πηγές. Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, ένα θέμα συζήτησης προσφιλές για την Αριστερά, έστω και χωρίς καμία πρακτική εφαρμογή.

Ανεξαρτήτως με το τι τάξεως στελέχη είναι οι συλληφθέντες, αν είναι ή δεν είναι αυτή η 17N, αν ταιριάζει ή όχι στον μύθο που ορισμένοι είχαν δημιουργήσει για την Οργάνωση, αν ο μέσος πολίτης ένιωθε όλα αυτά τα χρόνια «τρομοκρατημένος» από τη δράση τους, σήμερα ονομάζονται έτσι και με το όνομα αυτό πορευόμαστε έστω κι αν το θεωρήσουμε «τίτλο εργασίας». Η πραγματικότητα αποδεικνύεται τόσο κατώτερη του μύθου της ώστε ακόμα και εκείνοι που διαφωνούν με τις ενέργειες αυτές δεν θέλουν να πιστέψουν την κατάσταση όπως έχει διαμορφωθεί.

Προκύπτουν παρ' όλα αυτά ορισμένα ερωτήματα. Κατ' αρχάς αν οι συλλήψεις είναι πραγματικά πλήγμα κατά της τρομοκρατίας —με το βάρος που έχει η έννοια της λέξης σήμερα μετά την πτώση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» καθώς η διώξη των τρομοκρατών έγινε ο λόγος ύπαρξης όλων των παρασιτικών μηχανισμών— και κατά δεύτερον αν έχουν εξαγνιστεί τα θύματα της 17N.

Στα κείμενα που δημοσιεύονται σ' αυτό το βιβλίο, με χρονολογική σειρά συγγραφής τους, διαπιστώνεται ότι κανένας απολύτως λόγος απ' αυτούς που οι κλασικοί δέχονται υπό όρους ή αιτιολογούν την τρομοκρατία, δεν συντρέχει με την περίπτωση της 17N. Η κύρια θέση όλων των κειμένων συμπίπτει παρ' όλο που οι συγγραφείς τους σε άλλα ζητήματα έχουν τελείως διαφορετική άποψη. Σημαντικό είναι ότι είτε η τρομοκρατία αναφέρεται ως «στρατιωτική ενέργεια» είτε «αντίδραση στο κράτος το οποίο στηρίζεται στη βία που το ίδιο ασκεί» είτε τέλος ότι «η βία ασκείται στα πλαίσια της επανάστασης και όχι της τρομοκρατίας» όλοι οι θεωρητικοί βλέπουν την ατομική τρομοκρατία —αν και σε ορισμένες περιπτώσεις λόγω φοβερής καταπίεσης και οργής αιτιολογημένη— ως πλήγμα και αποπροσανατολισμό για την μαζικοποίηση του κινήματος και

τονίζουν ότι «η ατομική τρομοκρατία δεν μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά στο κίνημα».

Ο αναγνώστης μπορεί να βρει «κατά βούληση» ομοιότητες ή διαφορές στα κείμενα που ακολουθούν, να μπει σε διαδικασία προβληματισμού και να ερμηνεύσει τις σημερινές καταστάσεις με την προ 100ετίας σκέψη. Είτε καταφέρει να το κάνει είτε όχι θα πρέπει να τα έχει υπόψη του διότι, αν μη τι άλλο, απ' αυτά ισχυρίζονται τα μέλη της 17N ότι διέπονται οι πράξεις τους.

Νίκος Σεργβετάς
Αθήνα, Ιανουάριος 2003

B.I. AENIN

ΑΠΟ ΠΟΥ Ν' ΑΡΧΙΣΟΥΜΕ

Το ερώτημα: «τι να κάνουμε» ορθώνεται τα τελευταία χρόνια με φοβερή δύναμη μπροστά στους ρώσους σοσιαλδημοκράτες. Δεν πρόκειται για επιλογή του δρόμου (όπως στα τέλη της ένατης και στις αρχές της τελευταίας δεκαετίας του περασμένου αιώνα), αλλά για το ποια πρακτικά βήματα πρέπει να κάνουμε και πώς ακριβώς πρέπει να τα κάνουμε σ' ένα γνωστό ήδη δρόμο. Και πρέπει να ομολογήσουμε πως αυτό το πρόβλημα του χαρακτήρα και των μεθόδων της πάλης, πρόβλημα βασικό για ένα κόμμα που δρα πρακτικά, εξακολουθεί ακόμα να μένει άλυτο για μας, εξακολουθεί ακόμη να προκαλεί σοβαρές διαφωνίες που αποκαλύπτουν θλιβερή αστάθεια και ταλάντευση της σκέψης. Από το ένα μέρος, κάθε άλλο παρά πέθανε η «οικονομιστική» κατεύθυνση που τείνει να ευνουχίσει και να στενέψει τη δουλειά της πολιτικής οργάνωσης και της πολιτικής ζύμωσης. Από το άλλο μέρος, σηκώνει, όπως και πριν, με έπαρση το κεφάλι ή την τάση του χωρίς αρχές εκλεκτικισμού, που προσαρμόζεται σε κάθε νέο «φύσημα του ανέμου» και δεν είναι σε θέση να ξεχωρίζει τις απαιτήσεις της στιγμής από τα

βασικά καθήκοντα και τις μόνιμες ανάγκες του κινήματος στο σύνολό του. Όπως είναι γνωστό, η τάση αυτή έχει χτίσει τη φωλιά της στο «Ραμπότσεβε Ντιέλο». Η τελευταία της «προγραμματική» δήλωση —ένα στομφώδικο άρθρο με το πομπώδικο τίτλο «Ιστορική στροφή» (τεύχος 6 του Λιστόκ, «Ραμπότσεβο Ντιέλο») — επιβεβαιώνει πολύ παραστατικά το χαρακτηρισμό αυτό. Ως τα χτες ακόμα ερωτοτροπούσαμε με τον «οικονομισμό», εκδηλώναμε την αγανάκτησή μας για την κατηγορηματική καταδίκη της «Ραμπόσταγια Μισλ» «μετριάζαμε» τη θέση του Πλεχάνοφ στο ζήτημα του αγώνα ενάντια στην απολυταρχία, και σήμερα προσθέτουμε κιόλας τα λόγια του Λίμπινεχτ: «Αν οι συνθήκες αλλάξουν μέσα σε 24 ώρες, πρέπει ν' αλλάξουμε και την τακτική μέσα σε 24 ώρες», μιλάμε πια για «γερή μαχητική οργάνωση» με σκοπό την ανοιχτή επίθεση, την έφοδο ενάντια στην απολυταρχία, μιλάμε για «πλατιά επαναστατική πολιτική (για δέστε με πόση αποφασιστικότητα εκφράζονται: και επαναστατική και πολιτική!) ζύμωση μέσα στη μάζα», για «συνεχές κάλεσμα σε διαμαρτυρίες στους δρόμους», για «οργάνωση διαδηλώσεων στους δρόμους με έντονο πολιτικό χαρακτήρα» και λοιπόν, κτλ. κτλ.

Θα μπορούσαμε, ίσως να εκφράσουμε την ικανοποίησή μας, για το γεγονός ότι το «Ραμπότσεβο Ντιέλο» αφομοίωσε τόσο γρήγορα το πρόγραμμα που είχαμε διατυπώσει στο πρώτο κιόλας φύλλο της «Ισκρα» για δημιουργία ισχυρού οργανωμένου κόμματος, που ν' αποβλέπει στην κατάκτηση όχι απλώς ορισμένων παραχωρήσεων, αλλά και του ίδιου του φρουρίου της απολυταρχίας, το ότι όμως αυτοί που αφομοίωσαν το πρόγραμμά μας δεν έχουν καμία σταθερή άποψη, μπορεί να μας στερήσει κάθε ευχαρίστηση.

Βέβαια, το «Ραμπότσεβο Ντιέλο» μάταια επικαλείται το όνομα του Λίμπινεχτ. Μέσα σε 24 ώρες μπορεί να αλλάξει κα-

νείς την τακτική της ζύμωσης σ' ένα οποιοδήποτε ειδικό ζήτημα, την τακτική σε ό,τι αφορά μια λεπτομέρεια της οργάνωσης του κόμματος ν' αλλάξει όμως, όχι μόνο σε 24 ώρες, μα έστω και σε 24 μήνες τις απόψεις του για το αν χρειάζεται ή όχι γενικά, πάντα και αναμφισβήτητα, μια μαχητική οργάνωση και πολιτική ζύμωση μέσα στις μάζες, αυτό μπορεί αν το κάνει μόνο ένας άνθρωπος χωρίς αρχές. Είναι γελοίο να επικαλείται κανείς τη διαφορετική κατάσταση, την εναλλαγή των περιόδων: η δουλειά για τη δημιουργία μιας μαχητικής οργάνωσης και για την διεξαγωγή πολιτικής ζύμωσης είναι υποχρεωτική σε οποιαδήποτε κατάσταση, όσο «ασήμαντη και ειρηνική» κι αν είναι η κατάσταση αυτή, σε περίοδο οποιασδήποτε «υποχώρησης του επαναστατικού πνεύματος». Και κάτι παραπάνω: σ' αυτήν ακριβώς την κατάσταση και σε τέτοιες ακριβώς περιόδους είναι εξαιρετικά αναγκαία η δουλειά που αναφέραμε, γιατί στις στιγμές των εκρήξεων και των ξεσπασμάτων είναι πια αργά να δημιουργηθεί οργάνωση· η οργάνωση πρέπει να είναι έτοιμη για ν' αναπτύξει αμέσως τη δράση της. Ν' αλλάξεις σε 24 ώρες τακτική! Για ν' αλλάξεις όμως τακτική, πρέπει να έχει προηγουμένα τακτική, και αν δεν έχει μια ισχυρή οργάνωση, δοκιμασμένη στον πολιτικό αγώνα σε κάθε κατάσταση και σε κάθε περίοδο, ούτε λόγος μπορεί να γίνει για συστηματικό, φωτισμένο από σταθερές αρχές και αυστηρά εφαρμοζόμενο σχέδιο δράσης, που μόνο αυτό αξίζει να ονομάζεται τακτική. Για κοιτάζτε στ' αλήθεια: μας λένε πως η «ιστορική στιγμή» έβαλε μπροστά στο κόμμα μας ένα ολότελα καινούργιο» ζήτημα, το ζήτημα της τρομοκρατίας. Χτες ολότελα καινούργιο» ήταν το ζήτημα της πολιτικής οργάνωσης και της πολιτικής ζύμωσης, σήμερα είναι το ζήτημα της τρομοκρατίας. Δεν είναι παράξενο ν' ακούς ανθρώπους που σε τέτοιο βαθμό δε θυμούνται το σόι τους, να μιλάνε για ριζική αλλαγή τακτικής;

Ευτυχώς το «Ραμπότσεβο Ντιέλο» δεν έχει δίκιο. Το ζήτημα της τρομοκρατίας δεν είναι καθόλου καινούργιο, και για να φανεί αυτό αρκεί να θυμίσουμε με λίγα λόγια τις διαμορφωμένες απόψεις της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας.

Κατ' αρχήν ποτέ δεν απορρίψαμε και ούτε μπορούμε ν' απορρίψουμε την τρομοκρατία. Η τρομοκρατία είναι μια στρατιωτική ενέργεια, που μπορεί να είναι απόλυτα ωφέλιμη και μάλιστα αναγκαία σε μια ορισμένη στιγμή μάχης, σε ορισμένη κατάσταση του στρατού και σε ορισμένες συνθήκες. Η ουσία όμως του ζητήματος βρίσκεται ακριβώς στο ότι η τρομοκρατία αυτή τη στιγμή δεν προβάλλεται καθόλου σαν μια επιχείρηση στρατού εν εκστρατεία, στενά συνδεδεμένη και προσαρμοσμένη σ' όλο το σύστημα του αγώνα, αλλά σαν ένα μέσο μεμονωμένης επίθεσης, αυτοτελές και ανεξάρτητο από κάθε στρατό. Και βέβαια σε συνθήκες έλλειψης μιας κεντρικής επαναστατικής οργάνωσης και αδυναμίας των τοπικών επαναστατικών οργανώσεων η τρομοκρατία δεν μπορεί να είναι τίποτε άλλο. Γι' αυτό ακριβώς δηλώνουμε κατηγορηματικά, ότι στις παρούσες συνθήκες ένα τέτοιο μέσο πάλης είναι ακραίο, άσκοπο· αποσπάει την προσοχή των πιο δραστήριων αγωνιστών από το πραγματικό, από το πιο σπουδαίο για τα συμφέροντα ολόκληρου του κινήματος καθήκον τους, αποδιοργανώνει τις επαναστατικές και όχι τις κυβερνητικές δυνάμεις. Θυμηθείτε τα τελευταία γεγονότα: μπροστά στα μάτια μας οι πλατιές μάζες των εργατών των πόλεων και του «απλού λαού» των πόλεων φλέγονται από τον πόθο του αγώνα, ενώ οι επαναστάτες δεν διαθέτουν ένα επιτελείο καθοδηγητών και οργανωτών. Σε παρόμοιες συνθήκες το να πάρουν οι πιο δραστήριοι επαναστάτες το δρόμο της τρομοκρατίας δεν δημιουργεί άραγε τον κίνδυνο ν' αδυνατίσουν τα μαχητικά εκείνα τμήματα, που μόνο σ' αυτά μπορεί να στηρίζει κανείς σοβαρές ελπίδες;

Μια τέτοια ενέργεια δεν δημιουργεί άραγε τον κίνδυνο να αποκοπεί η σύνδεση ανάμεσα στις επαναστατικές οργανώσεις και στις σκόρπιες μάζες των δυσχεστερημένων, που διαμαρτύρονται και είναι έτοιμες για αγώνα, είναι όμως αδύνατες ακριβώς γιατί είναι σκόρπιες; Και όμως αυτή η σύνδεση αποτελεί ίσα ίσα τη μοναδική εγγύηση της επιτυχίας μας. Είμαστε μακριά πολύ από την άποψη να αρνηθούμε στα μεμονωμένα ηρωικά χτυπήματα κάθε σημασία· το χρέος μας, όμως, είναι, χρησιμοποιώντας όλη μας την ενεργητικότητα να προφυλάξουμε τον καθένα από την προσήλωση στην τρομοκρατία, από την αναγνώρισή της σαν κυρίου και βασιικού μέσου πάλης, που τόσο ασπάζονται σήμερα τόσοι πολλοί.

Γράφτηκε τον Ιούνιο του 1901
 Πρωτοδημοσιεύτηκε το Δεκέμβριο του 1901
 στο περιοδικό «Ζαρία» τεύχος 2-2
 Υπογραφή: Τ.Π.

B.I. LENIN

ΤΙ ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΣΜΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΤΑΚΤΙΚΗ;

Οι «οικονομιστές» και οι τρομοκράτες υποκλίνονται μπροστά στους δύο διαφορετικούς πόλους ενός και του ίδιου ρεύματος, του αυθόρμητου: οι «οικονομιστές» μπροστά στο αυθόρμητο του «καθαρά εργατικού κινήματος», οι τρομοκράτες μπροστά στο αυθόρμητο της πιο φλογερής αγανάκτησης των διανοουμένων, που δεν ξέρουν ή δεν έχουν τη δυνατότητα να συνδέσουν σ' ένα ενιαίο σύνολο την επαναστατική δουλειά με το εργατικό κίνημα. Όποιος έχασε την εμπιστοσύνη του ή όποιος δεν πίστεψε ποτέ σ' αυτή τη δυνατότητα είναι πραγματικά δύσκολο να βρει άλλη διέξοδο για το αίσθημα της αγανάκτησής του και για τον επαναστατικό του δυναμισμό εκτός από την τρομοκρατία.

[...]

Η «Σβομπόντα» προπαγανδίζει την τρομοκρατία σαν μέσο «διέγερσης» του εργατικού κινήματος, σαν μέσο που θα του δώσει μια «ισχυρή ώθηση». Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς επιχείρημα που να αυτοαναιρείται τόσο χειροπιαστά! Προβάλλει το ερώτημα: τόσο λίγες είναι οι ασχήμιες στη ρω-

σική ζωή, ώστε να χρειάζεται να εφευρεθούν ειδικά «διεγερτικά» μέσα; Και, από το άλλο μέρος δεν είναι άραγε ολοφάνερο, πως όποιος δεν ευαισθητοποιείται και δεν μπορεί να συγκινηθεί ούτε κι από τη ρωσική αυθαιρεσία, αυτός θα βλέπει αδιάφορος, «σκαλίζοντας τη μύτη του» και τη μονομαχία της κυβέρνησης με μια χούφτα τρομοκράτες; Η αλήθεια είναι, ότι οι μάζες των εργατών αγανακτούν πάρα πολύ από τις ασχήμιες της ρωσικής ζωής, εμείς όμως δεν ξέρουμε να διοχετεύουμε αν μπορεί να εκφραστεί κανείς έτσι και να συγκεντρώνουμε όλες αυτές τις σταγόνες και τα ρυάκια της λαϊκής αγανάκτησης, που αναβλύζουν μέσα από τη ρωσική ζωή σε ποσότητα ασύγκριτα μεγαλύτερη απ' ό,τι φανταζόμαστε και νομίζουμε όλοι μας, μα που χρειάζεται όμως ίσα ίσα να συνενωθούν σ' ένα γιγάντιο ποτάμι. Ότι αυτό είναι καθήκον πραγματοποιήσιμο το αποδειχνει αδιάψευστα η τεράστια ανάπτυξη του εργατικού κινήματος και η δίψα των εργατών για πολιτική φιλολογία που αναφέρθηκε ήδη πιο πάνω. Από το άλλο μέρος, το κάλεσμα για τρομοκρατία, καθώς και το κάλεσμα για να δοθεί πολιτικός χαρακτήρας στην ίδια την οικονομική πάλη, αποτελούν απλώς δυο διαφορετικές μορφές για ν' αποφευχθεί η εκπλήρωση της πιο επιτακτικής υποχρέωσης που έχουν οι ρώσοι επαναστάτες: να οργανώσουν ολόπλευρη πολιτική ζύμωση. Η «Σβομπόντα» θέλει ν' αντικαταστήσει τη ζύμωση με την τρομοκρατία, διακηρύχνοντας ανοιχτά ότι «μόλις αρχίσει μια εντατική δραστήρια ζύμωση μέσα στις μάζες, θα τελειώσει ο ρόλος της τρομοκρατίας σαν μέσου διέγερσης (εξερεθισμού)» (σελ. 68 «Η αναγέννηση του επαναστατισμού»).

[...]

«ΙΣΚΡΑ» Αρ. φύλλου 19
1 Απρίλη 1902

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

Υπερασπίζοντας την τρομοκρατία της όποιας η αναποτελεσματικότητα έχει αποδειχθεί τόσο καθαρά από τον πείρα του ρωσικού επαναστατικού κινήματος, οι σοσιαλιστές-επαναστάτες διαρρηγνύουν τα ιμάτιά τους και δηλώνουν πως αναγνωρίζουν μόνο την τρομοκρατία που συνδυάζεται με τη δουλειά στις μάζες και γι' αυτό το λόγο δεν τους αφορούν τα επιχειρήματα με τα οποία οι ρώσοι σοσιαλδημοκράτες αναίρεσαν (και αναίρεσαν για πολύ καιρό) τη σκοπιμότητα μιας τέτοιας μεθόδου πάλης.

[...]

Εμείς λένε δεν επαναλαμβάνουμε τα λάθη των τρομοκρατών, δεν αποσπούμε κανέναν από τη δουλειά στις μάζες, βεβαιώνουν οι σοσιαλιστές-επαναστάτες, και ταυτόχρονα συνιστούν θερμά στο κόμμα πράξεις σαν τη δολοφονία του υπουργού Σιπιάγκιν από τον Μπαλμασόφ, αν και ο καθένας ξέρει θαυμάσια και βλέπει πως η πράξη αυτή δεν είχε καμιά σχέση με τις μάζες, ούτε και μπορούσε να έχει με τον τρόπο που έγινε, πως τα άτομα που έκαναν αυτή την πράξη, δεν υπολόγιζαν

και δεν ήλπιζαν σε καμιά συγκεκριμένη εκδήλωση στην υποστήριξη του κόσμου. Οι σοσιαλιστές-επαναστάτες έχουν την αφέλεια να μη αντιλαμβάνονται πως η ροπή τους προς την τρομοκρατία βρίσκεται στην πιο στενή αιτιατή σύνδεση με το γεγονός ότι ο ίδιος στάθηκαν και εξακολουθούν να στέκονται έξω από το εργατικό κίνημα, χωρίς μάλιστα να επιδιώκουν να γίνουν κόμμα της επαναστατικής τάξης που διεξάγει τον ταξικό της αγώνα.

[...]

Να καλείς σε μια τέτοια τρομοκρατία, όπως είναι η οργάνωση αποπειρών δολοφονίας ενάντια σε υπουργούς από μεμονωμένα άτομα και από άγνωστες μεταξύ τους ομάδες, τη στιγμή που οι επαναστάτες δεν έχουν αρκετές δυνάμεις και μέσα για την καθοδήγηση της μάζας που ήδη ξεσηκώνεται — σημαίνει ότι όχι μόνο διακόπτεις μ' αυτό τον τρόπο τη δουλειά μέσα στις μάζες, αλλά και προκαλείς άμεσα την αποδιοργάνωση της δουλειάς.

[...]

Αλήθεια, πόσο καταπληκτικά έξυπνο είναι αυτό: να θυσιάσουμε τη ζωή ενός επαναστάτη, για να εκδικηθούμε τον παλιάνθρωπο υπουργό Σιτιάγκιν για ν' αντικατασταθεί από τον παλιάνθρωπο υπουργό Πλεβέ, είναι μεγάλη δουλειά. Ενώ να ετοιμάζουμε, λογουχάρη, τη μάζα για μια ένοπλη διαδήλωση είναι μικρή δουλειά.

[...]

Η σοσιαλδημοκρατία θα συνιστά πάντα την αποφυγή του τυχοδιωκτισμού και θα ξεσκεπάζει αλύπητα τις αυταπάτες που καταλήγουν αναπόφευκτα στην πλήρη απογοήτευση. Πρέπει να θυμόμαστε ότι το επαναστατικό κόμμα τότε μονάχα είναι άξιο του ονόματός του, όταν καθοδηγεί στην πράξη το κίνημα της επαναστατικής τάξης. Πρέπει να θυμόμαστε πως

κάθε λαϊκό κίνημα παρουσιάζει ατέλειωτη ποικιλία μορφών, επεξεργαζόμενο συνεχώς νέες, απορρίπτοντας τις παλιές, τροποποιώντας είτε συνδυάζοντας παλιές και νέες μορφές. Όταν οι διαδηλώσεις δυνάμωσαν, αρχίσαμε να συνιστούμε την οργάνωσή τους, τον εξοπλισμό των μαζών, ρίξαμε το σύνθημα της προετοιμασίας της λαϊκής εξέγερσης. Χωρίς να αρνούμαστε καθόλου καταρχήν τη βία και την τρομοκρατία, απαιτήσαμε δουλειά για την προετοιμασία τέτοιων μορφών βίας, που να στηρίζονται στην άμεση συμμετοχή των μαζών και να εξασφαλίζουν αυτή τη συμμετοχή. Εμείς δεν κλείνουμε τα μάτια μπροστά στις δυσκολίες αυτού του καθήκοντος μα θα δουλέψουμε σταθερά και επίμονα για την εκπλήρωσή του, χωρίς να μας στενοχωρούν οι αντιρρήσεις πως αυτό είναι ένα «αόριστο και μακρινό μέλλον». Μάλιστα, κύριοι, εμείς είμαστε και υπέρ των μελλοντικών και όχι μονάχα των περασμένων μορφών του κινήματος. Προτιμούμε μια μακροχρόνη και δύσκολη δουλειά για κείνο που του ανήκει το μέλλον, παρά την «εύκολη» επανάληψη εκείνου που ήδη έχει καταδικαστεί από το παρελθόν.

[...]

Όποιος διεξάγει πραγματικά επαναστατική δουλειά σε σύνδεση με την ταξική πάλη του προλεταριάτου, αυτός ξέρει, βλέπει και αισθάνεται θαυμάσια, πόσο πολλές άμεσες και επίμαχες διενδίκησεις του προλεταριάτου (και των λαϊκών στρωμάτων που είναι ικανά να το υποστηρίξουν) παραμένουν ανικανοποίητες. Αυτός ξέρει ότι σε πολλά μέρη, σε ολόκληρες περιοχές με τεράστια έκταση ο εργαζόμενος λαός ρίχνεται κυριολεκτικά με τα μούτρα στην πάλη, μα τα ξεσπάσματά του πάνε στα χαμένα λόγω της ανεπάρκειας έντυπου υλικού και καθοδηγητών εξαιτίας της έλλειψης δυνάμεων και μέσων των επαναστατικών οργανώσεων. Κι εμείς βρισκόμαστε —το βλέ-

πουμε ότι βρισκόμαστε— στον ίδιο καταραμένο φαύλο κύκλο που, σαν κακή μοίρα, πιέζει τόσο καιρό τη ρωσική επανάσταση.

[...]

Από το ένα μέρος, πηγαίνει χαμένη η επαναστατική ορμή του ανεπαρκώς φωτισμένου και ανοργάνωτου πλήθους· από το άλλο, πηγαίνουν χαμένα τα βόλια των «ασύλληπτων ατόμων» που χάνουν την πίστη στη δυνατότητα να βαδίσουμε συνταγμένοι σε φάλαγγα, να δουλέψουμε χέρι με χέρι με τη μάζα.

Τα πράγματα όμως μπορούν ακόμα μια χαρά να διορθωθούν, σύντροφοι! Το χάσιμο της πίστης στην πραγματική υπόθεση δεν είναι παρά σπάνια εξαίρεση. Το πάθος της τρομοκρατίας δεν είναι παρά μια παροδική διάθεση. Ας πυκνώσουν λοιπόν πιο πολύ οι γραμμές των σοσιαλδημοκρατών, κι εμείς θα συσπειρώσουμε σ' ένα σύνολο τη μαχητική οργάνωση των επαναστατών και το μαζικό ηρωισμό του ρωσικού προλεταριάτου.

«ΙΣΚΡΑ» Αρ. φύλλου 23, 24

1 Αυγούστου 1902

Pope Luginbush

ΒΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑ

Πάρα πολλά έχουν λεχθεί, τον τελευταίο καιρό, για την οριστική πια αδυναμία μας να χρησιμοποιήσουμε «επαναστατικά μέσα παλιού τύπου». Μα ποτέ δεν μας είπαν τι εννοούν ν' αυτά τα μέσα, ούτε και με τι θα μπορούσαν να αντικατασταθούν.

Έτσι, με την ευκαιρία της βελγικής μας ήττας, φέρνουν σε αντίθεση προς τα «επαναστατικά μέσα» —και πρώτα απ' όλα προς τη βίαιη επανάσταση, προς τις μάχες των δρόμων— την καθημερινή οργάνωση και μόρφωση των μαζών. Αλλά είναι παράλογο να θέτουμε έτσι το ζήτημα, για τον απλούστατο λόγο ότι η οργάνωση και η μόρφωση μονάχες τους δεν είναι ακόμη αγώνες, παρὰ είναι απλά προπαρασκευαστικά μέσα για τον αγώνα, και σαν τέτοια, είναι απαραίτητα τόσο στην επανάσταση όσο και σε κάθε άλλη μορφή των εργατικών αγώνων. Η οργάνωση και η μόρφωση, αυτές καθαυτές, δεν κάνουν περιττή την πολιτική πάλη, όπως ακριβώς η δημιουργία συνδικάτων και η είσπραξη των συνδρομών των μελών δεν κάνουν περιττούς τους αγώνες για το μεροκάματο ή τις απεργίες.

Ό,τι εκθειάζουν, στην ουσία αντιπαραθέτοντας στα «επαναστατικά μέσα» τα πλεονεκτήματα της οργάνωσης και της εκπαίδευσης, είναι από τη μια μεριά η βίαιη επανάσταση κι απ' την άλλη η νόμιμη μεταρρύθμιση, ο «κοινοβουλευτισμός». «Είναι δυνατό να γίνει η μετάβαση από τον καπιταλισμό στον κομμουνισμό με μια σειρά κοινωνικών σχημάτων, οικονομικών και νομικών θεσμών, γι' αυτό έχουμε υποχρέωση ν' αναπτύξουμε στη βουλή αυτή τη λογική διαδικασία». Αυτά τα λόγια του Ζωρές (*Petite République*, Φλεβάρης 1902) διαγράφουν καθαρά και ξάστερα αυτή την αντίληψη όπως επίσης κι αυτή ή άλλη δήλωση του Ζωρές: «Η μόνη μέθοδος που απομένει στο προλεταριάτο είναι αυτή της νόμιμης οργάνωσης και της νόμιμης δράσης» (*Petite République*, 15 Φλεβάρη 1902).

Στην απόφαση αυτή που πήρανε μερικοί ν' αντικαταστήσουν μόνο με την κοινοβουλευτική δράση κάθε χρήση βίας στην προλεταριακή πάλη, το πιο παράξενο είναι η ιδέα ότι τάχα μια επανάσταση μπορεί να γίνει αυθαιρέτα. Ξεκινώντας από την αντίληψη αυτή, πιστεύουν ότι μπορούμε να κηρύξουμε ή να μην κηρύξουμε τις επαναστάσεις, να τις ετοιμάσουμε ή να τις αναβάλλουμε, φθάνει μόνο να τις θεωρούμε ωφέλιμες ή περιττές ή βλαβερές, ότι αν θα γίνουν ή δεν θα γίνουν επαναστάσεις στις καπιταλιστικές χώρες, εξαρτάται αποκλειστικά και μόνον απ' την πεποίθηση που θα επικρατεί στην σοσιαλδημοκρατία. Όσο περισσότερο η νομιμόφρονη θεωρία του σοσιαλισμού υποτιμά τη δύναμη του εργατικού κόμματος σε άλλα ζητήματα, άλλο τόσο την υπερτιμάει σε τούτο το σημείο.

Η ιστορία όλων των επαναστάσεων που έγιναν στο παρελθόν μας δείχνει ότι τα μεγάλα λαϊκά κινήματα δεν είναι καθόλου ένα αυθαίρετο και ενσυνείδητο δημιούργημα των λεγόμενων «αρχηγών» ή των «κομμάτων», καθώς φαντάζονται οι

αστυνομικοί και οι επίσημοι αστοί ιστοριογράφοι, αλλά είναι αυθόρμητα κοινωνικά φαινόμενα, γεννημένα από μια δύναμη φυσική, που η πηγή της εδράζει στον ταξικό χαρακτήρα της σύγχρονης κοινωνίας. Η ανάπτυξη της σοσιαλδημοκρατίας σε τίποτα δεν άλλαξε τα πράγματα, και ο δικός της ρόλος δεν είναι να χαράζει νόμους στην ιστορική εξέλιξη της πάλης των τάξεων, αλλά αντίθετα, να μπαίνει στην υπηρεσία των νόμων αυτών, χρησιμοποιώντας τους για τους σοσιαλιστικούς σκοπούς. Αν η σοσιαλδημοκρατία φρενάρει τις επαναστάσεις, που παρουσιάζονται σαν ιστορική ανάγκη, το μόνο αποτέλεσμα θα ήταν να μετατραπεί από εμπροσθοφυλακή σε οπισθοφυλακή, εμπόδιο ανίσχυρο στην πάλη των τάξεων. Μα η πάλη των τάξεων στο τέλος θα θριάμβευε είτε έτσι είτε αλλιώς, χωρίς τη σοσιαλδημοκρατία και, αν χρειαζόταν, ενάντιά της.

Φτάνει να καταλάβουμε τα απλά αυτά πράγματα για να δούμε ότι το ζήτημα: επανάσταση ή νόμιμο πέρασμα στο σοσιαλισμό, είναι καθαρά ή κατά κύριο λόγο ζήτημα όχι σοσιαλδημοκρατικής τακτικής, αλλά ζήτημα ιστορικής εξέλιξης. Με άλλα λόγια, βγάζοντας την επανάσταση έξω από την τακτική πάλη του προλεταριάτου, οι οπορτουνιστές μας ισχυρίζονται, ούτε λίγο ούτε πολύ, πως η βία έπαψε να είναι ένας συντελεστής της νεότερης ιστορίας.

Αυτό είναι το θεωρητικό βάθος του ζητήματος. Φθάνει να διατυπώσουμε μόνο την ιδέα αυτή, για να γίνει ολοφάνερος ο παραλογισμός της. Η βία, από τότε που εμφανίστηκε η αστική «νομιμότητα», ο κοινοβουλευτισμός, όχι μονάχα δεν έπαψε να παίζει έναν ιστορικό ρόλο, αλλά είναι και σήμερα επίσης, όπως και σε όλες τις προηγούμενες εποχές, η βάση της κυρίαρχης πολιτικής τάξης. Το καπιταλιστικό κράτος στο σύνολό του βασίζεται στη βία. Η στρατιωτική του οργάνωση είναι αυτή καθεαυτή μια αρκετά πειστική χειροπιαστή απόδειξη.

Ο οπορτουνιστικός δογματισμός πρέπει πραγματικά να έχει θαυματοργά χαρίσματα για να μην το βλέπει αυτό.

Μα κι οι ίδιες ακόμη οι εκδηλώσεις της «νομιμότητας» δίνουν αρκετές αποδείξεις γι' αυτό. Ή καλύτερα: τι άλλο παρά βία είναι στη ουσία της η αστική νομιμότητα;

Όταν έναν «ελεύθερο πολίτη», παρά τη θέλησή του, με τον εξαναγκασμό, τον κλείνει ένας άλλος πολίτης σ' ένα μέρος στενό και μη κατοικήσιμο, κι όταν τον κρατάν εκεί μέσα κάμποσο καιρό — όλοι καταλαβαίνουν ότι αυτό είναι μια πράξη βίας. Μα από τη στιγμή που η ενέργεια αυτή θα γίνει δυνάμει ενός ενιαίου βιβλίου, που λέγεται Ποινικός Κώδικας, και το μέρος αυτό θα ονομαστεί «Πρωσική Βασιλική Φυλακή», μετατρέπεται αμέσως σε πράξη ειρηνικής νομιμότητας.

[...]

Αν ένας άνθρωπος εξαναγκαστεί από έναν άλλο, παρά τη θέλησή του, να σκοτώνει συστηματικά τους συνανθρώπους του, αυτό είναι πράξη βίας. Μα από τη στιγμή που αυτό θα ονομαστεί «στρατιωτική υπηρεσία», ο καλός πολίτης φαντάζεται ότι αναπνέει τον αέρα της ειρήνης και της νομιμότητας.

[...]

Αν σ' ένα πρόσωπο παρά τη θέλησή του, του στερήσουν άλλοι ένα μέρος της ιδιοκτησίας του και του εισοδήματός του, κανένας δεν θα διστάσει να πει ότι αυτό είναι μια πράξη βίας. Μα από τη στιγμή που αυτή η ληστεία θα ονομαστεί «είσπραξη άμεσων φόρων» πρόκειται μονάχα για εφαρμογή του νόμου.

[...]

Με λίγα λόγια, ό,τι παρουσιάζεται στα μάτια μας για αστική νομιμότητα δεν είναι τίποτε άλλο παρά η βία της κυρίαρχης τάξης ανυψωμένη εκ των προτέρων σε υποχρεωτικό κανόνα. Από τη στιγμή που οι διάφορες πράξεις βίας καθορίστηκαν σαν υποχρεωτικός κανόνας, το πράγμα αντικαθρεφτίζεται

από την ανάποδη στο κεφάλι των αστών νομομαθών, καθώς και στο κεφάλι των οπορτουνιστών σοσιαλιστών: η «έννομος τάξις» παρουσιάζεται σαν ένα ανεξάρτητο δημιούργημα της «δικαιοσύνης» και η βία του κράτους σαν μια απλή της συνέπεια, σαν μια «κύρωση» των νόμων.

[...]

Στην πραγματικότητα η αστική νομιμότητα είναι ίσα ίσα μια ορισμένη κοινωνική μορφή, που φυτρώνει πάνω στο οικονομικό έδαφος της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης.

Έτσι λοιπόν βλέπουμε πως όλη η θεωρία του νομιμόφρονα σοσιαλισμού είναι μια καθαρή φαντασιοπληξία. Ενώ οι άρχουσες τάξεις βασίζουν κάθε ενέργειά τους στη βία, μόνο το προλεταριάτο θα έπρεπε να αρνηθεί μονομιάς και για πάντα τη χρήση της βίας στην πάλη του εναντίον αυτών των τάξεων. Ποιο λοιπόν τρομερό σπαθί θα χρησιμοποιήσει για να ανατρέψει τη βία της αστικής τάξης τη σφραγίδα του υποχρεωτικού και παντοδύναμου κοινωνικού κανόνα.

Το πεδίο της αστικής νομιμότητας, του κοινοβουλευτισμού είναι όχι μόνο πεδίο κυριαρχίας της καπιταλιστικής τάξης, μα και πεδίο μάχης, όπου διασταυρώνονται οι ανταγωνισμοί μεταξύ προλεταριάτου και αστών. Μα όπως η «έννομος τάξις» δεν είναι για την αστική τάξη τίποτα άλλο παρά η έκφραση της δικής της βίας, έτσι και η κοινοβουλευτική πάλη για το προλεταριάτο δεν είναι τίποτε άλλο παρά η τάση του να ανεβάσει στην εξουσία τη δική του βία. Αν πίσω από τη νόμιμη και κοινοβουλευτική μας δράση δεν υπάρχει η βία της εργατικής τάξης, έτοιμη να μπει σε ενέργεια μόλις χρειαστεί, η κοινοβουλευτική δράση της σοσιαλδημοκρατίας καταντάει ένα παιχνίδι τόσο έξυπνο, όσο και το κουβάλημα νερού με κόσκινο. Οι ερασιτέχνες του ρεαλισμού που δεν κουράζονται να κραυγάζουν για τις «θετικές επιτυχίες» της κοινοβουλευτικής

δράσης της σοσιαλδημοκρατίας, για να τις χρησιμοποιήσουν ως όπλα κατά της αναγκαιότητας και σιοπιμότητας της βίας στο εργατικό αγώνα, δεν βλέπουν καθόλου ότι οι επιτυχίες αυτές, ακόμα και οι πιο ασήμαντες, δεν είναι παρά το αποτέλεσμα της αόρατης και λανθάνουσας δράσης της βίας.

Το ότι η βία πάντα αποτελεί τη βάση της αστικής νομιμότητας, το βλέπουμε στις περιπέτειες της ίδιας της ιστορίας του κοινοβουλευτισμού. Η πρακτική πείρα αποδειχνει ολοφάνερα πως: όταν οι κυρίαρχες τάξεις πεισθούν ότι οι βουλευτές μας δεν υποστηρίζονται από πλατιές λαϊκές μάζες, έτοιμες να δράσουν όταν χρειαστεί, ότι οι επαναστατικές κεφαλές και επαναστατικές γλώσσες δεν είναι ικανές ή δεν θεωρούν καλό να βάλουν σε κίνηση, μόλις χρειαστεί, τις επαναστατικές γροθιές — τότε κι ο ίδιος ο κοινοβουλευτισμός και όλη η περιφημη νομιμότητα εξαφανίζονται, αργά ή γρήγορα, ως βάση του πολιτικού αγώνα.

Παρά όλα αυτά, η νομιμότητα αποδείχεται ότι είναι προϊόν του συσχετισμού των δυνάμεων των διαφόρων τάξεων που συγκρούονται και ότι πάντα ταλαντεύεται. Η Βουαρία, η Σαξονία, το Βέλγιο, και η Γερμανία μας δίνουν αρκετά πρόσφατα παραδείγματα που αποδείχνουν ότι οι κοινοβουλευτικές συνθήκες της πολιτικής πάλης παραχωρούνται ή αφαιρούνται από την κυρίαρχη τάξη, διατηρούνται ή αίρονται, ανάλογα με το βαθμό που οι θεσμοί αυτοί εξασφαλίζουν τα ταξικά της συμφέροντα, ανάλογα με την επίδραση που ασκεί η υπόκωφη βία των λαϊκών μαζών, επιθετική ή αμυντική. Και πραγματικά, όπως σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις δεν είναι δυνατόν να αποφύγουμε τη βία σαν μέσο άμυνας των κοινοβουλευτικών δικαιωμάτων, έτσι επίσης σε ορισμένες άλλες περιπτώσεις, η βία είναι μέσο επίθεσης αναντικατάστατο, εκεί όπου ακόμη πρόκειται να κατακτήσουμε το νόμιμο πεδίο της πάλης των τάξεων.

Οι τάσεις για αναθεώρηση της «επαναστατικής μεθόδου» εξαιτίας των πρόσφατων γεγονότων του Βελγίου είναι ίσως η χαρακτηριστική εκδήλωση των πολιτικών συμπερασμάτων που 'χει παρουσιάσει η ρεβιζιονιστική τάση εδώ και χρόνια. Ακόμη κι αν μπορούσε κανείς να μιλήσει για αποτυχία της «επαναστατικής μεθόδου» στα γεγονότα του Βελγίου όσο και της χρήσης βίας, η γενική καταδίκη αυτής της μεθόδου λόγω της ήττας του Βελγίου θα ξεκίναγε απ' την υπόθεση ότι η χρησιμοποίηση βίας στην εργατική πάλη πρέπει να 'ναι σε κάθε περίπτωση και σ' όλες τις περιστάσεις εγγύηση επιτυχίας. Είναι προφανές ότι υιοθετώντας τέτοια συμπεράσματα θα 'πρεπε να 'χουμε προ πολλού απαρνηθεί τη συνδικαλιστική πάλη και την πάλη για τα ημερομίσθια, γιατί κι αυτές μας έχουν φέρει ήδη άπειρες ήττες.

Αυτό όμως που είναι πιο παράξενο είναι ότι στη βελγική σύγκρουση όπου μερικοί θέλησαν να δουν την αναποτελεσματικότητα των βίαιων μεθόδων, οι εργάτες κάθε άλλο παρά κατάφυγαν στη βία — εκτός αν, όπως η αστυνομία, σιέπτεται κανείς να θεωρήσει την ειρηνική απεργία σαν πράξη «βίας». Δεν είχε προγραμματιστεί μια επανάσταση στους δρόμους κι ούτε επιχειρήθηκε κάτι τέτοιο. Γι' αυτό ακριβώς κι η βελγική ήττα αποδείχνει το αντίθετο απ' αυτό που προσπαθούν αν την κάνουν ν' αποδείξει: ότι δηλαδή σήμερα στο Βέλγιο, εξαιτίας της προσδοκίας των φιλελευθέρων και της επιμονής του κληρικαλισμού που 'ναι έτοιμος να χρησιμοποιήσει κάθε μέσο, η καθολική ψηφοφορία έχει πολύ λίγες ελπίδες ν' αναγνωριστεί αν απαρνηθεί κανείς τη βία.

Όμως, αυτή η ήττα αποδείχνει κι άλλα ακόμη! Αποδειχνει ότι, αν τόσο στοιχειώδη κοινοβουλευτικά σχήματα, καθαρά μπουρζουάδικα, που δεν ξεφεύγουν καθόλου απ' τα πλαίσια της κυρίαρχης τάξης, όπως η καθολική ψηφοφορία δεν

μπορούν να επιτευχθούν με ειρηνικά μέσα, κι ότι, αν οι κυρίαρχες τάξεις χρησιμοποιούν ήδη την κτηνώδη δύναμη για να αντισταθούν σε μια καθαρά αστική και εντελώς φυσική μεταρρύθμιση μέσα στο καπιταλιστικό κράτος, κάθε θεωρία για μια κοινοβουλευτική κι ειρηνική κατάργηση της εξουσίας του καπιταλιστικού Κράτους και της κυριαρχίας των τάξεων, δεν είναι παρά γελοία και παιδαριώδης φαντασία.

Η βελγική ήττα αποδειχνει και κάτι ακόμη! Αποδειχνει ακόμη μια φορά ότι αν οι σοσιαλιστές οπαδοί της νομιμότητας θεωρούν την αστική δημοκρατία σαν την ιστορική μορφή την προορισμένη για την τιμητική πραγμάτωση του σοσιαλισμού, δεν έχουν υπόψη τους μία συγκεκριμένη δημοκρατία κι έναν συγκεκριμένο κοινοβουλευτισμό, σαν κι αυτά που ισχύουν δυστυχώς εδώ, αλλά μία φανταστική κι αφηρημένη δημοκρατία, που όντας πάνω απ' όλες τις τάξεις, εξελίσσεται απεριόριστα και βλέπει τη δύναμη να αυξάνεται αδιάκοπα.

Η φανταστική υποτίμηση της αυξανόμενης αντίδρασης κι η επίσης φανταστική υπερεκτίμηση των επιτευγμάτων της δημοκρατίας είναι αξεχώριστες και αλληλοσυμπληρώνονται με τον καλύτερο τρόπο. Μπροστά στις άθλιες μεταρρυθμίσεις του Μιλεράν και τις ασήμαντες επιτυχίες του ρεπουμπλικανισμού, ο Ζωρές σκιρτάει από χαρά διακηρύσσοντας σαν ακρογωνιαίο λίθο της σοσιαλιστικής τάξης κάθε νόμο για τη μεταρρύθμιση της διδασκαλίας στα κολέγια, κάθε σχέδιο για μια στατιστική της ανεργίας. Κάνοντάς το αυτό μας θυμίζει τον συμπατριώτη του Ταρταρίνο της Ταρασκώνης, που στον περίφημό του «μαγικό κήπο» ανάμεσα σε γλάστρες και μπανάνες μεγάλες σα δάχτυλα, σε μπαοάμπ και σε κακαόδεντρα, φαντάζεται ότι περπατάει στη δροσερή σκιά ενός παρθένου τροπικού δάσους.

Οι οπορτουνιστές μας δηλώνουν πως ο σοσιαλισμός μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο με τη δημοκρατία του αστικού

κράτους. Δεν βλέπουν ότι λέγοντας αυτό, απλώς επαναλαμβάνουν, με άλλα λόγια, τις παλιές θεωρίες που διδασκαν ότι η αστική νομιμότητα και η αστική δημοκρατία είναι προορισμένες να πραγματοποιήσουν τη γενική ελευθερία, ισότητα και μακαριότητα – όχι τις θεωρίες της μεγάλης Γαλλικής Επανάστασης, που τα συνθήματά της στάθηκαν μια αφελής πίστη, πριν από τη μεγάλη τους ιστορική δοκιμασία, αλλά τις θεωρίες των λογίων και φλύαρων δικηγόρων του 1848, των Οντιλόν, Μπαρρό, Λαμαρτίνων, Γκαρνιέ Παζές που ορκίζονταν να πραγματοποιήσουν όλες τις επαγγελίες της μεγάλης Επανάστασης με κοινές κοινοβουλευτικές φλυαρίες. Οι θεωρίες διαψεύδονταν αδιάκοπα στη διάρκεια ενός ολόκληρου αιώνα, και η σοσιαλδημοκρατία τις έθαψε τόσο βαθιά, που χάθηκε ολότελα κάθε θύμησή τους. Ύστερα από όλα αυτά, έρχονται τώρα να μας τις αναστήσουν και να μας τις παρουσιάσουν για ιδέες ολωσδιόλου καινούργιες, ικανές να μας οδηγήσουν στην πραγματοποίηση των σκοπών της σοσιαλδημοκρατίας. Ώστε λοιπόν βάση της διδασκαλίας των οπορτουνιστών δεν είναι, όπως πολλοί φαντάζονται, η θεωρία της εξέλιξης, αλλά η θεωρία των περιοδικών επαναλήψεων της ιστορίας, που η κάθε νέα τους έκδοση είναι πιο ανιαρή και πιο αηδιαστική από την προηγούμενη.

Η γερμανική σοσιαλδημοκρατία εδώ και 15 χρόνια πραγματοποίησε, χωρίς αμφιβολία, μιας εξαιρετικά σπουδαία αναθεώρηση της σοσιαλιστικής τακτικής, και γι' αυτό προσέφερε μια μεγάλη υπηρεσία στο διεθνές προλεταριάτο. Η αναθεώρηση αυτή συνίσταται: στην καταστροφή της παλιάς πίστης στη βίαιη επανάσταση ως τη μοναδική μέθοδο της πάλης των τάξεων, ως το μέσο που θα μπορούσε να εφαρμοστεί οποιαδήποτε στιγμή, για να εγκαθιδρυθεί το σοσιαλιστικό καθεστώς. Σήμερα η επικρατούσα αντίληψη, διατυπωμένη ξανά από τον

Κάουτσκι στο συνέδριο του Παρισιού, δέχεται ότι η κατάληψη της εξουσίας από την εργατική τάξη θα πραγματοποιηθεί ύστερ από μία πολύ ή λίγο μακρόχρονη περίοδο κανονικής και καθημερινής κοινωνικής πάλης στην οποία η προσπάθεια για την προοδευτική δημοκρατοποίηση του κράτους και του κοινοβουλευτισμού, είναι ένα μέσο εξαιρετικά αποτελεσματικό, για την ιδεολογική και, ως ένα βαθμό για την υλική εξύψωση της εργατικής τάξης.

Αυτά η γερμανική σοσιαλδημοκρατία τα απόδειξε στην πράξη. Ωστόσο, αυτά καθόλου δεν θα πούνε ότι η βία παραιρίστηκε μια για πάντα, ούτε ότι οι βίαιες επαναστάσεις αποκηρύχτηκαν ως μέσο πάλης του προλεταριάτου και ότι ο κοινοβουλευτισμός ανακηρύχθηκε μοναδική μέθοδος πάλης των τάξεων. Ίσα ίσα, το εναντίον, η βία είναι και μένει το ύστατο μέσο της εργατικής τάξης, ο υπέρτατος νόμος της πάλης των τάξεων, άλλοτε λανθάνων, άλλοτε εμφανής. Αν με την κοινοβουλευτική μας δράση και με όλη μας τη δραστηριότητα «επαναστατούμε» τα μυαλά, αυτό το κάνουμε για να κατέβει, όταν χρειαστεί, η επανάσταση από τα κεφάλια στις γροθιές.

Δεν είναι η αγάπη προς τη βία ή ο επαναστατικός ρομαντισμός αλλά η σκληρή ιστορική ανάγκη, εκείνο που υποχρεώνει τα σοσιαλιστικά κόμματα να προετοιμάζονται για βίαιες συγκρούσεις, αργά ή γρήγορα, με την αστική κοινωνία, στην περίπτωση που οι προσπάθειές μας σκοντάψουν σε ζωτικά συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων. Το να θεωρούμε τον κοινοβουλευτισμό ως αποκλειστικό μέσο πολιτικής πάλης της εργατικής τάξης, δεν είναι λιγότερο φαντασιοκοπικό και, κατά βάθος, λιγότερο αντιδραστικό, από το να δεχόμαστε τη γενική απεργία ή τα οδοφράγματα ως αποκλειστικά μέσα πάλης.

Η βίαιη επανάσταση, στις σημερινές περιστάσεις, είναι δίχως άλλο δίκιοπο μαχαίρι και δυσκολομεταχειρίστο. Πιστεύω

ότι το προλεταριάτο δεν θα καταφύγει σ' αυτό το μέσο παρά μόνο όταν αυτό θα είναι η μόνη διέξοδος που του απομένει, με την απαραίτητη πάντα προϋπόθεση ότι η πολιτική κατάσταση και ο συσχετισμός των δυνάμεων εξασφαλίζουν περισσότερο ή λιγότερο την πιθανότητα της επιτυχίας. Μα η σαφέστατη κατανόηση της ανάγκης να χρησιμοποιηθεί η βία τόσο στις διάφορες φάσεις της πάλης των τάξεων, όσο και για την τελική κατάληψη της πολιτικής εξουσίας, είναι εκ των προτέρων απαραίτητη, γιατί ίσα ίσα η κατανόηση αυτή είναι που δίνει ορμή και αποφασιστικότητα στην ειρηνική και νόμιμη δράση μας.

Αν η σοσιαλδημοκρατία παρασυρόταν από τους οπορτουνιστές και αποφάσιζε να παραιτηθεί εκ των προτέρων και μια για πάντα από τη χρησιμοποίηση της βίας, αν αποφάσιζε να υποχρεώνει τις εργατικές μάζες να σεβαστούν την αστική νομιμότητα, τότε όλοι οι πολιτικοί της αγώνες, κοινοβουλευτικοί και άλλοι, θα χρεοκοπούσαν αξιοθρήνητα, αργά ή γρήγορα, για να δώσουν θέση στην αχαλίνωτη κυριαρχία της αντιδραστικής βίας.

14 του Μάη 1902

*Τρότσκι, Λένιν και Κάμενεφ
σε συνέδριο του κόμματος το 1919.*

ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Οι ταξικοί μας εχθροί συνηθίζουν να παραπονούνται για την τρομοκρατία μας. Τι ακριβώς εννοούν μ' αυτό τον όρο δεν είναι και τόσο ξεκαθαρισμένο. Θέλουν μάλλον να θεωρήσουν σαν τρομοκρατία όλες τις ενέργειες του προλεταριάτου που στρέφονται ενάντια στα συμφέροντα της κυρίαρχης τάξης. Η απεργία, στα μάτια τους είναι η κύρια τρομοκρατική μέθοδος. Την απειλή μιας απεργίας, την οργάνωση απεργιακών φρουρών, το οικονομικό μποϊκοτάρισμα και το διώξιμο από τις γραμμές ενός προδότη — όλα αυτά και πολύ περισσότερα τα λένε τρομοκρατία. Αν την τρομοκρατία την καταλάβουμε μ' αυτό τον τρόπο, δηλαδή σαν κάθε πράξη που εμπνέει φόβο και φθείρει τον εχθρό, τότε βέβαια όλη η ταξική πάλη δεν είναι παρὰ τρομοκρατία. Και το μόνο ζήτημα που απομένει να δούμε είναι αν έχουν το δικαίωμα οι αστοί πολιτικοί να χύνουν τα ποτάμια της ηθικής τους αγανάκτησης

ενάντια στην προλεταριακή τρομοκρατία, όταν ολόκληρος ο κρατικός τους μηχανισμός, με τους νόμους του, την αστυνομία και το στρατό, δεν είναι παρά μηχανισμός καπιταλιστικής τρομοκρατίας!

Ωστόσο, πρέπει να πούμε πως όταν μας κατηγορούν για τρομοκρατία, προσπαθούν —αν και όχι πάντοτε συνειδητά— να προσδώσουν σ' αυτή τη λέξη ένα στενότερο, πιο άμεσο νόημα. Η βλάβη και η καταστροφή μηχανημάτων από τους εργάτες π.χ. είναι τρομοκρατία μ' αυτή την αυστηρή έννοια της λέξης. Η δολοφονία ενός εργοδότη, η απειλή να καεί ένα εργοστάσιο ή η απειλή δολοφονίας, με το πιστόλι στο χέρι, ενάντια σ' έναν υπουργό της κυβέρνησης — όλες αυτές είναι τρομοκρατικές πράξεις, με την πλήρη και αυθεντική έννοια της λέξης. Όποιος όμως έχει κάποια ιδέα για την αληθινή φύση της διεθνούς σοσιαλδημοκρατίας πρέπει να γνωρίζει ότι πάντοτε αυτή στάθηκε αντίθετη σ' ένα τέτοιο είδος τρομοκρατίας και το έκανε αυτό με τον πιο αποφασιστικό και κατηγορηματικό τρόπο.

Γιατί;

«Τρομοκρατία» με την απειλή απεργίας ή η πραγματοποίηση μιας απεργίας, είναι κάτι που μόνο βιομηχανικοί και αγροτικοί εργάτες μπορούν να το κάνουν. Η κοινωνική σημασία μιας απεργίας εξαρτάται άμεσα, πρώτον, από το μέγεθος της επιχείρησης ή τον κλάδο τη βιομηχανίας στον οποίο εκδηλώνεται και, δεύτερο, από το βαθμό στον οποίο οι εργάτες που παίρνουν μέρος σ' αυτήν είναι οργανωμένοι, πειθαρχημένοι και έτοιμοι για δράση. Αυτό αληθεύει τόσο στην περίπτωση μιας πολιτικής όσο και στην περίπτωση μιας οικονομικής απεργίας. Εξακολουθεί να είναι ένας τρόπος πάλης που απορρέει άμεσα από τον παραγωγικό ρόλο του προλεταριάτου στη σύγχρονη κοινωνία.

Για να αναπτυχθεί το καπιταλιστικό σύστημα χρειάζεται ένα κοινοβουλευτικό υπεριοικοδόμημα. Επειδή όμως δεν μπορεί να περιορίσει το σύγχρονο προλεταριάτο σ' ένα πολιτικό γκέτο, πρέπει αργά ή γρήγορα, να επιτρέψει τη συμμετοχή των εργαζομένων στο κοινοβούλιο. Στις εκλογές βρίσκουν την έκφρασή τους ο μαζικός χαρακτήρας του προλεταριάτου και το επίπεδο της πολιτικής του ανάπτυξης — ιδιότητες, που, πάλι, καθορίζονται από το κοινωνικό του ρόλο, πάνω απ' όλα, τον παραγωγικό του ρόλο.

Μόνο οι εργάτες μπορούν να κάνουν μια απεργία. Βιοτέχνες που τους κατέστρεψε η βιομηχανία, αγρότες που το νερό τους το δηλητηριάζει το εργοστάσιο, ή λούμπεν-προλετάριοι, μπορούν να σπάσουν τις μηχανές, να βάλουν φωτιά σ' ένα εργοστάσιο, ή να σκοτώσουν τον ιδιοκτήτη του.

Μονάχα η συνειδητοποιημένη και οργανωμένη εργατική τάξη μπορεί να στείλει μια ισχυρή αντιπροσώπευση στο κοινοβούλιο για να υπερασπιστεί τα συμφέροντα του προλεταριάτου. Ωστόσο, για να σκοτώσετε έναν ανώτερο αξιωματούχο, δεν χρειάζεται να 'χετε πίσω σας τις οργανωμένες μάζες. Η συνταγή για τις εκρηκτικές ύλες είναι σε όλους προσιτή, και ένα πιστόλι μπορεί να το προμηθευτεί κανείς από παντού.

Στην πρώτη περίπτωση υπάρχει η κοινωνική πάλη, που οι μέθοδοι και τα μέσα της απορρέουν αναγκαία από τη φύση του κυρίαρχου κοινωνικού καθεστώτος: στη δεύτερη παρουσιάζεται μια καθαρά μηχανική αντίδραση ίδια παντού — τόσο στην Κίνα όσο και στη Γαλλία — πολύ πομπώδης στην εξωτερική της μορφή (δολοφονία, εκρήξεις και τα λοιπά), αλλά απόλυτα ανώδυνη αφού το κοινωνικό σύστημα συνεχίζει την ύπαρξή του.

Μια απεργία, ακόμα και μέτρια, έχει κοινωνικές συνέπειες: ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των εργατών, ανάπτυξη του

συνδικαλισμού, και όχι σπάνια βελτίωση και της τεχνολογίας στην παραγωγή. Η δολοφονία ενός ιδιοκτήτη εργοστασίου έχει συνέπειες μόνο αστυνομικής φύσης, ή μια αλλαγή ιδιοκτητών που στερείται κοινωνικής σημασίας.

Αν μια τρομοκρατική απόπειρα, ακόμα και «πετυχημένη», θα δημιουργήσει σύγχυση στην άρχουσα τάξη, αυτό εξαρτάται από τις συγκεκριμένες πολιτικές περιστάσεις. Η σύγχυση πάντως δεν μπορεί παρά να είναι πρόσκαιρη· το καπιταλιστικό κράτος δεν στηρίζεται στους υπουργούς και δεν μπορεί να πέσει μαζί μ' αυτούς. Οι τάξεις που υπηρετεί βρίσκουν πάντα αντικαταστάτες· ο μηχανισμός παραμένει άθικτος και συνεχίζει τη λειτουργία του.

Όμως είναι πολύ μεγαλύτερη η σύγχυση που δημιουργείται μέσα στις γραμμές των ίδιων των εργατικών μαζών από μια τρομοκρατική απόπειρα. Αν είναι αρκετό να εξοπλιστεί κανείς με ένα πιστόλι για να πετύχει το σκοπό του, τότε τι χρειάζεται όλη αυτή η προσπάθεια για τον ταξικό αγώνα; Αν μία κουταλιά μπαρούτι και λίγο μολύβι φτάνει για να σκοτωθεί ο εχθρός, τότε τι χρειάζεται η ταξική οργάνωση; Αν μπορούμε να τρομοκρατήσουμε πρόσωπα που κατέχουν ανώτατες θέσεις με τον κρότο των εκρήξεων, τότε τι χρειάζεται το κόμμα; Προς τι οι συγκεντρώσεις, η ζύμωση μέσα στις μάζες και οι ειλογές, όταν μπορεί κανείς τόσο εύκολα να πετύχει το στόχο του στους υπουργικούς θώκους από τη γαλαρία του κοινοβουλίου;

Οι αναρχικοί προφήτες της «προπαγάνδας της πράξης» μπορεί να λένε ό,τι θέλουν για την εξυψωτική και προωθητική επίδραση των τρομοκρατικών πράξεων πάνω στις μάζες. Θεωρητικές σκέψεις και πολιτική πείρα δείχνουν όμως κάτι διαφορετικό. Όσο «αποτελεσματικότερες είναι οι πράξεις των τρομοκρατών, όσο η προσοχή των μαζών συγκεντρώνεται πάνω

σ' αυτές — τόσο περιορίζεται το ενδιαφέρον των μαζών στην αυτοοργάνωση και στην αυτοδιαπαιδαγώγηση.

Ο καπνός όμως από την έκρηξη διαλύεται, ο πανικός σταματάει, ο διάδοχος του δολοφονημένου υπουργού εμφανίζεται, η ζωή ξαναμπάνει στο συνηθισμένο αυλάκι, ο τροχός της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης γυρίζει όπως και πρώτα· μονάχα η αστυνομική δίωξη γίνεται πιο άγρια και πιο ξετσιπωτή. Το μόνο αποτέλεσμα είναι ότι τη θέση των ελπίδων που δημιουργήθηκαν και της τεχνητά υποκινούμενης διέγερσης, παίρνουν τώρα η απογοήτευση και η απάθεια.

Οι προσπάθειες της αντίδρασης να θέσει τέρμα στις απεργίες και γενικά στο εργατικό κίνημα πάντα κατέληξαν παντού σε αποτυχία. Η καπιταλιστική κοινωνία έχει ανάγκη από ένα ενεργητικό, ευκίνητο και έξυπνο προλεταριάτο· δεν μπορεί επομένως να το δέσει χειροπόδαρα για μεγάλο διάστημα. Από την άλλη μεριά η αναρχική «προπαγάνδα της πράξης» έδειξε κάθε φορά ότι το κράτος είναι πολύ πλουσιότερο σε μέσα υλικής καταστροφής και μηχανικής καταστολής από απ' ό,τι οι τρομοκρατικές ομάδες.

Αν είναι έτσι, τι γίνεται τότε με την επανάσταση; Αυτή η κατάσταση την αρνείται ή την κάνει αδύνατη; Καθόλου. Γιατί η επανάσταση δεν είναι άθροισμα μηχανικών μέσων. Η επανάσταση μπορεί να εξασφαλίσει τη νίκη της μόνο μέσα απ' τις κοινωνικές λειτουργίες του προλεταριάτου. Η πολιτική απεργία των μαζών, η ένοπλη εξέγερση, η κατάκτηση της εξουσίας — όλα αυτά καθορίζονται από το βαθμό στον οποίο έχει αναπτυχθεί η παραγωγή, από την ευθυγράμμιση των ταξικών δυνάμεων, από το κοινωνικό βάρος του προλεταριάτου και, τελικά, από την κοινωνική σύνθεση του στρατού, γιατί οι ένοπλες δυνάμεις είναι ο παράγοντας που την εποχή της επανάστασης καθορίζει τη μοίρα της κρατικής εξουσίας.

Η Σοσιαλδημοκρατία διαθέτει αρκετό ρεαλισμό για να μην προσπαθεί να αποφύγει την επανάσταση που βγαίνει μέσα από τις υπάρχουσες ιστορικές συνθήκες· αντίθετα, αποβλέπει να συμμετάσχει στην επανάσταση με μάτια ανοιχτά. Αλλά —σε αντίθεση με τους αναρχικούς και παλεύοντας άμεσα εναντίον τους— η Σοσιαλδημοκρατία απορρίπτει όλες τις μεθόδους και τα μέσα που αποβλέπουν να εκβιάσουν την κοινωνική εξέλιξη με τεχνητό τρόπο και να υποκαταστήσουν με χημικά παρασκευάσματα την ανεπαρκή επαναστατική δύναμη του προλεταριάτου.

Η τρομοκρατία, πριν υψωθεί στο επίπεδο μεθόδου πολιτικού αγώνα, έκανε την εμφάνισή της με τη μορφή ατομικών εκδικητικών ενεργειών. Έτσι η Ρωσία έγινε η κλασική χώρα της τρομοκρατίας. Η μαστίγωση πολιτικών κρατουμένων έσπρωξε τη Βέρα Ζάσουλιτς να δώσει έκφραση στο γενικό αίσθημα αγανάκτησης με την απόπειρά της να δολοφονήσει το στρατηγό Τρεπόφ. Το παράδειγμά της βρήκε μιμητές μέσα στους κύκλους της επαναστατικής διανόησης που δεν είχε καμιά υποστήριξη από μέρους των μαζών. Αυτό που άρχισε σαν μια απερίσκεπτη πράξη εκδίκησης κατέληξε να γίνει ολόκληρο κίνημα το 1879-1881.

Ξεσπάσματα τέτοιων αναρχικών αποπειρών δολοφονίας, στη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική, πάντα παρουσιάζονται ύστερα από αγριότητες από μέρους των κυβερνήσεων — πυροβολισμοί ενάντια σε απεργούς ή εκτελέσεις πολιτικών αντιπάλων. Η σημαντικότερη ψυχολογική πηγή της τρομοκρατίας είναι πάντοτε το αίσθημα εκδίκησης που ζητάει διέξοδο.

Δεν υπάρχει ανάγκη να επιμεινουμε στο ότι η Σοσιαλδημοκρατία δεν έχει τίποτα το κοινό με εκείνους τους πουλημένους ηθικολόγους, οι οποίοι, απαντώντας στις τρομοκρατικές

απόπειρες, κάνουν πομπώδεις διακηρύξεις για την «απόλυτη αξία» της ανθρώπινης ζωής. Είναι οι ίδιοι άνθρωποι που σε άλλες περιπτώσεις, στο όνομα άλλων απόλυτων αξιών — η τιμή του έθνους ή το γόητρο του μονάρχη — είναι έτοιμοι να σπρώξουν στην κόλαση του πολέμου εκατομμύρια ανθρώπους. Σήμερα ο εθνικός τους ήρωας είναι ο υπουργός που διατάζει να πυροβοληθούν άοπλοι εργάτες — στο όνομα του ιερού δικαιώματος της ατομικής ιδιοκτησίας και αύριο, όταν το οπλισμένο χέρι του άνεργου εργάτη γίνει γροθιά ή αρπάξει ένα όπλο, θ' αρχίσουν να λένε του κόσμου τις βλακείες για το απαράδεκτο της βίας απ' όπου κι αν προέρχεται.

Ό,τι κι αν λένε οι ευνούχοι και οι φαρισαίοι της ηθικολογίας, το αίσθημα της εκδίκησης έχει τα δικαιώματά του. Αποτελεί τη μεγαλύτερη ηθική τιμή για την εργατική τάξη το ότι δεν βλέπει με ψυχρή αδιαφορία αυτά που συμβαίνουν σε τούτο τον καλύτερο δυνατό κόσμο. Το έργο της Σοσιαλδημοκρατίας δεν είναι να καταπνίξει το ανεκπλήρωτο αίσθημα εκδίκησης του προλεταριάτου, αλλά αντίθετα να το διατηρεί συνεχώς, να το βαθαίνει και να το στρέφει ενάντια στις πραγματικές αιτίες κάθε αδικίας και κάθε ανθρώπινης χυδαιότητας και προστυχιάς.

Αν είμαστε αντίθετοι προς αυτές τις πράξεις, αυτό γίνεται επειδή η ατομική εκδίκηση δεν μας ικανοποιεί. Ο λογαριασμός που έχουμε να εξοφλήσουμε με το καπιταλιστικό σύστημα είναι πολύ μεγάλος για να παρουσιαστεί σε κάποιο υπάλληλο που λέγεται υπουργός. Να μάθουμε να βλέπουμε όλα τα εγκλήματα, ενάντια στην ανθρωπότητα, όλες τις προσβολές και τις ταπεινώσεις στις οποίες υποβάλλεται το ανθρώπινο σώμα και πνεύμα, σαν τις τερατώδεις εκφύσεις και εκφράσεις του υπάρχοντος κοινωνικού συστήματος για να μπορέσουμε να κατευθύνουμε όλες τις ενέργειές μας σ' ένα μαζικό αγώνα

ενάντια σ' αυτό το σύστημα — αυτή είναι η κατεύθυνση στην οποία η φλογερή επιθυμία για εκδίκηση μπορεί να βρει την ανώτατη ηθική της δικαίωση.

Το παραπάνω άρθρο του Τρότσκι δημοσιεύθηκε το Νοέμβρη του 1921 στο θεωρητικό περιοδικό της αυστριακής σοσιαλδημοκρατίας «Der Kampf» («Ο Αγώνας») που διευθυνόταν από τον Φρίντριχ Άντλερ.

*Ο Λένιν με τον Τρότσκι
ανάμεσα σε εργάτες στο Πέτρογκραντ. (1921)*

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Το πρόβλημα της τρομοκρατίας καθιστά αναγκαία εδώ μια σύντομη ιστορική και θεωρητική παρέμβαση. Στα 1902, μόλις έφτασα από τη Σιβηρία στο Λονδίνο, ύστερα από πέντε χρόνια φυλακή και εξορία, σ' ένα άρθρο μου αφιερωμένο στα δύσκολα χρόνια του φρουρίου του Σλούσελμπουργκ και του δεσμοτηρίου του, απαριθμούσα τους επαναστάτες που είχαν θανατωθεί εκεί. «Αυτές οι πονεμένες σκιές φωνάζουν εκδίκηση —έγγραφα— μα όχι εκδίκηση προσωπική: εκδίκηση επαναστατική. Εκτέλεση του αυταρχικού συστήματος, και όχι εκτέλεση των υπουργών». Μ' αυτές τις γραμμές καταδικάζα την ατομική τρομοκρατία. Ο συγγραφέας αυτών των γραμμών ήταν είκοσι τριών χρόνων και ήταν αντίπαλος της ατομικής τρομοκρατίας από την πρώτη μέρα της επαναστατικής του δράσης. Από το 1902 έως το 1905, σε διάφορες πόλεις της Ευρώπης, έκανα στους φοιτητές και στους μετανάστες πολυάριθμες διαλέξεις εναντίον της τρομοκρατικής ιδεολογίας που στις αρχές του αιώνα ξανάρχιζε να ανθίζει στους κόλπους της ρωσικής νεολαίας.

Από το 1880, δυο γενιές Ρώσων μαρξιστών αποκτούν την πείρα της τρομοκρατίας, βγάζουν τα τραγικά συμπεράσματά τους, ποτίζονται με οργανική αποστροφή απέναντι στον ηρωικό τυχοδιωκτισμό μερικών Ο θεμελιωτών του ρωσικού μαρξισμού Πλεχάνοφ, ο ηγέτης του μπολσεβικισμού Λένιν, ο πιο σημαντικός εκπρόσωπος του μενσεβικισμού Μάρτοφ, αφιερώνουν στην πάλη εναντίον της τρομοκρατίας χιλιάδες σελίδες και εκατοντάδες λόγους. Απέναντι στην τρομοκρατική αλχημεία των κλειστών κύκλων των διανοούμενων, η νεότητά μου είχε τραφεί με τις ιδέες αυτών των πρεσβύτερων. Το πρόβλημα της τρομοκρατίας ήταν για μας τους Ρώσους επαναστάτες ζήτημα ζωής ή θανάτου με την πολιτική έννοια, όπως και με την κυριολεκτική και προσωπική έννοια. Ο τρομοκράτης δεν ήταν για μας ήρωας μυθιστορήματος, ήταν άνθρωπος ζωντανός και κοντινός. Στην εξορία περνούσαμε χρόνια μαζί με τους τρομοκράτες της προηγούμενης γενιάς. Στις φυλακές και στα τμήματα μεταγωγών συναντούσαμε τρομοκράτες της ηλικίας μας. Επικοινωνούσαμε στο φρουριο Πέτρου και Παύλου με χτυπήματα στον τοίχο με τους τρομοκράτες που περίμεναν τον θάνατο. Πόσες ώρες, πόσες μέρες με φλογερές συζητήσεις, πόσες ρήξεις εξαιτίας αυτού του καυτού ζητήματος! Τα δημοσιεύματα που διερμηνεύανε και καθρεφτίζανε αυτές τις συζητήσεις, θα μπορούσαν να σχηματίσουν πλούσια βιβλιοθήκη.

Τρομοκρατικά ξεσπάσματα είναι αναπόφευκτα όταν η πολιτική καταπίεση ξεπερνάει ορισμένα όρια. Τέτοιες πράξεις έχουν σχεδόν παντού περιστασιακό χαρακτήρα. Άλλο είναι η πολιτική που ενθαρρύνει την τρομοκρατία και την κάνει σύστημα. «Η τρομοκρατία, έγραφα το 1909, απαιτεί τέτοια συγκέντρωση ενεργητικότητας σε μια “κεφαλαιώδη στιγμή”, τέτοια υπερεκτίμηση της σπουδαιότητας του ατομικού ηρωισμού και

τέλος συνωμοτικότητα τόσο ερμητική... που αποκλείει ολότε-
λα τη ζύμωση και την οργανωτική δουλειά στους κόλπους των
μαζών... Καταπολεμώντας την τρομοκρατία, οι διανοούμε-
νοι υπεράσπιζαν το δικαίωμά τους ή το καθήκον τους να μην
εγκαταλείψουν τις εργατικές συννοικίες για να πάνε ν' ανοίξουν
λαγούμια κάτω από τα παλάτια του τσάρου και των μεγάλων
δουκών». Η Ιστορία δεν αφήνει ούτε να την ξεγελάσεις, ούτε
να παίζεις μαζί της. Βάζει στο τέλος τον καθένα στη θέση του.
Το ιδιαίτερο γνώρισμα της τρομοκρατίας είναι ότι τελικά κα-
ταστρέφει την οργάνωση που επιχειρεί να αναπληρώσει με τη
βοήθεια των εργαστηρίων την ανεπάρκεια της ίδιας της πο-
λιτικής δύναμης. Μέσα σε ορισμένες ιστορικές συνθήκες η
τρομοκρατία μπορεί να κάνει την εξουσία να χάσει τον προ-
σανατολισμό της. Μα ποιος ωφελείται σε τέτοια περίπτωση
από την κατάσταση; Ποτέ η τρομοκρατική οργάνωση, ούτε οι
μάζες που πίσω τους γίνεται η μονομαχία.

Από το 1907 βρισκόμουν και πάλι εξόριστος στο εξω-
τερικό. Η αντεπανάσταση έκανε θραύση, πολυάριθμες ρωσι-
κές παροικίες σχηματίστηκαν στις πόλεις της Δυτικής Ευρώ-
πης. Ολόκληρη φάση της δραστηριότητάς μου στο εξωτερι-
κό απορροφήθηκε από την προπαγάνδα εναντίον της τρομο-
κρατίας της εκδίκησης και της απελπισίας. Αποκαλύφθηκε στα
1909 ότι ένας προβοκάτορας, ο Άζεφ, βρισκόταν επικεφαλής
της τρομοκρατικής οργάνωσης των «σοσιαλεπαναστατών». «Η
προβοκάτσια —έγγραφα— κατοικοεδρεύει στο αδιέξοδο της
τρομοκρατίας» (Γενάρης 1910). Η ατομική τρομοκρατία ήταν
ανέκαθεν για μένα αδιέξοδο.

Τρομοκρατικές τάσεις εμφανίστηκαν γύρω στα 1911 σε
ορισμένους εργατικούς κύκλους της Αυστρίας. Ο Φρίντριχ
Άντλερ, που διεύθυνε τότε τη θεωρητική επιθεώρηση του Σο-
σιαλδημοκρατικού Κόμματος Αυστρίας, μου ζήτησε πάνω σ'

αυτό το θέμα ένα άρθρο για το «Der Kampf». Του το 'δωσα το Νοέμβρη του 1911. Να μερικές γραμμές απ' αυτό:

Η απόπειρα, ακόμα κι όταν «πετύχει», φέρνει ταραχή στους διευθυντικούς κύκλους; Αυτό εξαρτιέται από τις συγκεκριμένες πολιτικές περιστάσεις. Όπως και να 'ναι, θα μπορούσε να γίνει λόγος μόνο για ταραχή σύντομης διάρκειας. Το καπιταλιστικό κράτος δεν στηρίζεται σε υπουργούς και γι' αυτό δεν μπορεί να καταστραφεί μαζί με τους υπουργούς του. Οι τάξεις που υπηρετεί θα βρίσκουν πάντα άλλους υπηρέτες, όταν ο μηχανισμός παραμένει ανέπαφος και εξακολουθεί να λειτουργεί. Μα η αναταραχή που οι τρομοκρατικές επιθέσεις φέρνουν στην εργατική τάξη είναι πολύ πιο βαθιά. Αν είναι αρκετό να οπλιστεί κανείς με ένα πιστόλι για να φτάσει κάποιος στο σκοπό, σε τι χρησιμεύουν τάχα οι προσπάθειες της πάλης των τάξεων; Αν φτάνει λίγο μπαρουτομόλυβο για να τρυπήσει το κεφάλι του εχθρού, σε τι χρησιμεύει η ταξική οργάνωση; Αν οι μεγάλοι αξιωματούχοι μπορεί να πτοηθούν από τον κρότο μιας έκρηξης, σε τι χρησιμεύει το κόμμα; Τι να τις κάνει στις συγκεντρώσεις, τι να την κάνει τη ζύμωση, τι να τις κάνει τις εκλογές, αν μπορείς τόσο εύκολα να βάλεις στο σημάδι το βήμα του κοινοβουλίου, το θώκο των υπουργών; Η ατομική τρομοκρατία είναι ίσα ίσα απαράδεκτη για μας γιατί ελαττώνει στις μάζες την ίδια την αυτοεκτίμησή τους, τις συμφιλιώνει με τις αδυναμίες τους και προσανατολίζει τα βλέμματά τους όπως και τις ελπίδες τους στην έλευση του μεγάλου εκδικητή, τον απελευθερωτή που θα 'ρθει μια μέρα και θα εκπληρώσει την αποστολή του.

Πέντε χρόνια αργότερα, στο κορύφωμα του ιμπεριαλιστικού πολέμου, ο Φρίντριχ Άντλερ, που με είχε καλέσει να εκθέσω αυτές τις ιδέες, σκότωνε σ' ένα βιενέζικο εστιατόριο των πρωθυπουργό Στουργκ. Σκεπτικιστής και ηρωικός ομορτουμιστής καθώς ήταν, η απελπισία του και η αγανάκτησή του δεν είχαν βρει άλλη διέξοδο. Οι συμπάθειές μου, το καταλαβαίνει κανείς αυτό, δεν ήταν με το μέρος του υπηρέτη των Αψβούργων. Αντέταξα ωστόσο στην ατομική πράξη του Φρίντριχ Άντλερ τον τρόπο δράσης του Καρλ Λίμπκνεχτ που στην καρδιά του πολέμου είχε βαλθεί να μοιράζει επαναστατικές προκηρύξεις σε μια πλατεία του Βερολίνου.

Ο Λέων Τρότσκι

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΣΗ ΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΜΕΣΩΝ

Ενα μέσο μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο με το σκοπό του. Μα ο σκοπός πρέπει με τη σειρά του να δικαιολογηθεί κι αυτός. Από την άποψη του μαρξισμού, που εκφράζει τα ιστορικά συμφέροντα του προλεταριάτου, ο σκοπός δικαιολογείται όταν οδηγεί στην αύξηση της κυριαρχίας του ανθρώπου πάνω στη φύση και στην κατάργηση της εξουσίας του ανθρώπου πάνω στον άνθρωπο.

«Μ' αυτό θέλετε να πείτε πως στην επιδίωξη αυτού του σκοπού το κάθε τι επιτρέπεται;» ρωτάει σαρκαστικά ο φιλισταίος αποδείχνοντας πως τίποτα δεν κατάλαβε. Εκείνο μόνο επιτρέπεται απαντούμε, που πραγματικά οδηγεί στην απελευθέρωση του ανθρώπου. Κι αφού αυτός ο σκοπός μόνο στην επανάσταση μπορεί να πραγματοποιηθεί, η απελευθερωτική ηθική του προλεταριάτου έχει αναγκαστικά επαναστατικό χαρακτήρα. Αντιτίθεται ασυμφιλίωτα όχι μόνο στο θρησκευτικό δόγμα αλλά και στα κάθε λογής ιδεολογικά φετίχ, αυτούς τους φιλοσοφικούς χωροφύλακες της άρχουσας τάξης. Βγάζει τον κανόνα της συμπεριφοράς της από τους νόμους της ανάπτυξης

της κοινωνίας και πρωταρχικά από την πάλη των τάξεων που είναι ο νόμος όλων των νόμων.

«Αυτό σημαίνει ότι στον ταξικό αγώνα ενάντια στους καπιταλιστές επιτρέπονται όλα τα μέσα: το ψέμα, η συνομωσία, η προδοσία, ο φόνος και ούτω καθεξής» Επιτρεπόμενα και αναγκαία είναι εκείνα και μόνο εκείνα τα μέσα, απαντούμε, που συνενώνουνε το επαναστατικό προλεταριάτο, γεμίζουνε την καρδιά του με ασυμφιλίωτη εχθρότητα προς την καταπίεση, του διδάσκουν την περιφρόνηση προς την επίσημη ηθική και τα δημοκρατικά της φερέφωνα, το διαποτίζουν με τη συνείδηση της ιστορικής του αποστολής, δυναμώνουν το θάρρος του και το πνεύμα αυτοθυσίας στον αγώνα. Απ' αυτό ακριβώς βγαίνει ότι δεν επιτρέπονται όλα τα μέσα. Όταν λέμε πως ο σκοπός αγιάζει τα μέσα, τότε για μας το συμπέρασμα που βγαίνει είναι πως ο μεγάλος επαναστατικός σκοπός αποκρούει περιφρονητικά εκείνα τα χυδαία μέσα και τους τρόπους που στρέφουν ένα τμήμα της εργατικής τάξης ενάντια σ' άλλο, που επιχειρούν να κάνουν τις μάζες ευτυχισμένες δίχως τη δική τους συμβολή ή ελαττώνουν την πίστη των μαζών στον εαυτό τους και στην οργάνωσή τους αντικατασταίνοντάς την με την λατρεία προς τους «αρχηγούς». Πρωταρχικά και ασυμφιλίωτα, η επαναστατική ηθική αποκρούει τη δουλοπρέπεια απέναντι στη μπουρζουαζία και την υπεροπτική συμπεριφορά απέναντι στους εργαζόμενους δηλαδή αποκρούει εκείνα τα χαρακτηριστικά μέσα στα οποία καταφεύγουν οι μικροαστοί σχολαστικοί και ηθικολόγοι.

Φυσικά, αυτά τα κριτήρια δεν προσφέρουν έτοιμη απάντηση στο ερώτημα τι επιτρέπεται και τι δεν επιτρέπεται σε κάθε ιδιαίτερη περίπτωση. Δεν μπορεί να υπάρχουν τέτοιες αυτόματες απαντήσεις. Το πρόβλημα της επαναστατικής ηθικής είναι συνυφασμένο με τα προβλήματα της επαναστατι-

κής στρατηγικής και τακτικής. Η ζωντανή πείρα του κινήματος κάτω από το φως της θεωρίας δίνει τη σωστή απάντηση σ' αυτά τα προβλήματα. Για το διαλεκτικό ματεριαλισμό δεν υπάρχει διίσμός ανάμεσα στα μέσα και στο σκοπό. Ο σκοπός απορρέει εντελώς φυσικά από το ιστορικό κίνημα. Οργανικά τα μέσα είναι υποταγμένα στο σκοπό. Ο άμεσος σκοπός γίνεται το μέσο για ένα παραπέρα σκοπό. Στο θεατρικό του έργο «Φραντς φον Ζίιινγκεν» ο Φερντινάντ Λασάλ βάζει στο στόμα ενός από τους ήρωές τους τα παρακάτω λόγια:

*Δείξε μου το σκοπό
μα δείξε και το δρόμο. Τόσο στενά δεμένα
είναι σκοπός και δρόμος
που το καθέν' αλλάζει πάντα μαζί με τ' άλλο
κι οι νέοι δρόμοι πάντα νέους σκοπούς ανοίγουν.*

Οι στίχοι του Λασάλ κάθε άλλο παρά τέλειοι είναι. Και το χειρότερο είναι ότι στην πρακτική πολιτική ο ίδιος ο Λασάλ ξέφυγε από το παραπάνω αξίωμα — φτάνει να θυμηθούμε πως έφτασε να κάνει μυστικές συμφωνίες με το Μπίσμαρκ! Μα η διαλεκτική αλληλεξάρτηση ανάμεσα στα μέσα και στο σκοπό εκφράζεται ολότελα σωστά στους παραπάνω στίχους. Πρέπει να σπαρθούν σπόροι σταριού για να ξεφυτρώσουν.

Η ατομική τρομοκρατία π.χ. επιτρέπεται ή δεν επιτρέπεται από την άποψη της «καθαράς ηθικής»; Μ' αυτή την αφηρημένη μορφή το ζήτημα δεν υπάρχει διόλου για μας. Ο συντηρητικός Ελβετός μπουρζουάς πλέκει δημόσια το εγκώμιο του τρομοκράτη Γουλιέλμου Τέλου, ακόμα και σήμερα. Οι συμπάθειές μας στρέφονται αμέριστα προς τους Ιρλανδούς, Ρώσους, Πολωνούς, ή Ινδούς τρομοκράτες στον αγώνα του ενάντια στην εθνική ή πολιτική καταπίεση. Ο δολοφονημένος

Κίροφ, ένας βάνουσος σατράπης, δεν γεννάει καμιά συμπάθεια. Η σχέση μας με το δολοφόνο παραμένει ουδέτερη μόνο γιατί δεν ξέρουμε τα κίνητρα που υπαγόρευσαν την πράξη του. Αν αποδειχνόταν ότι ο Νικολάγιεφ ενέργησε σαν συνειδητός εκδικητής των δικαιωμάτων των εργατών των ποδοπατημένων από τον Κίροφ, οι συμπάθειές μας θα ήταν ολοκληρωτικά με το μέρος του δολοφόνου. Ωστόσο εκείνο που για μας έχει αποφασιστική σημασία δεν είναι το ζήτημα των υποκειμενικών προθέσεων αλλά το ζήτημα της αντικειμενικής σκοπιμότητάς. Τα δοσμένα μέσα μας οδηγούν πραγματικά στο σκοπό; Προκειμένου για την ατομική τρομοκρατία, τόσο η θεωρία όσο και η πείρα αποδείχνουν πως αυτό δεν συμβαίνει. Στην τρομοκρατία λέμε: Είναι αδύνατον να αντικαταστήσεις τις μάζες μόνο μέσα στο μαζικό κίνημα μπορείς να βρεις κατάλληλη έκφραση για τον ηρωισμό σου. Ωστόσο μέσα στις συνθήκες του εμφυλίου πολέμου, η δολοφονία μεμονωμένων καταπιεστών παύει να είναι πράξη ατομικής τρομοκρατίας. Αν ως πούμε, ένας επαναστάτης τίνανε στον αέρα με μια βόμβα το στρατηγό Φράνκο και το επιτελείο του, αυτή του η πράξη πολύ δύσκολα θα προκαλούσε ηθική αγανάκτηση ακόμα και στους δημοκρατικούς ευνούχους. Μέσα στις συνθήκες του εμφυλίου πολέμου μια παρόμοια πράξη θα ήταν ολότελα δικαιολογημένη από πολιτική άποψη. Έτσι ακόμα και στο οξύτερο ζήτημα —τον σκοτωμό ανθρώπων από άνθρωπο— τα απόλυτα ηθικά αξιώματα αποδείχνονται ανόητα. Οι ηθικές εκτιμήσεις μαζί με τις πολιτικές βγαίνουν από τις εσωτερικές ανάγκες του αγώνα.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΞΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Το βασικό θέμα του βιβλίου του Κάουτσκι είναι η τρομοκρατία. Την άποψη ότι η τρομοκρατία συνιστά την ουσία της επανάστασης, ο Κάουτσκι την αναγορεύει σε μια πολύ διαδεδομένη πλάνη. Δεν είναι αλήθεια ότι αυτός που θέλει την επανάσταση πρέπει να δέχεται και την τρομοκρατία. Όσον αφορά τον ίδιο τον Κάουτσκι, αυτός είναι γενικά υπέρ της επανάστασης, αλλά αποφασιστικά ενάντια στην τρομοκρατία. Από δω, όμως αρχίζουν τα μπερδέματα.

Η Επανάσταση —γκρινιάζει ο Κάουτσκι— φέρνει μαζί της μια αιματηρή τρομοκρατία που ασκείται από τις σοσιαλιστικές κυβερνήσεις. Στη Ρωσία, πρώτοι μπήκαν σ' αυτό το δρόμο οι μπολσεβίκοι. Αυτό τους έφερε στο σημείο να τους αποδοκιμάζουν με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο όλοι οι σοσιαλιστές που δεν αποδέχονται την μπολσεβίκικη άποψη και που ανάμεσά τους είναι και οι σοσιαλιστές της γερμανικής πλειοψηφίας. Αλλά αυτοί οι τελευταίοι δε δίστασαν με τη σειρά τους, μόλις αισθάν-

θηκαν ότι απειλείται η κυριαρχία τους, να καταφύγουν σε τρομοκρατικές μεθόδους που την εφαρμογή τους είχαν καταδικάσει στην Ανατολή.

Φαίνεται λοιπόν πως θα έπρεπε από αυτά τα γεγονότα να βγάλουμε το συμπέρασμα ότι η τρομοκρατία είναι πολύ πιο στενά συνδεδεμένη απ' ό,τι νομίζουν μερικοί σοφοί, με τη φύση της επανάστασης. Ο Κάουτσκι όμως βγάζει απ' αυτά ένα συμπέρασμα διαμετρικά αντίθετο. Η τρομερή ανάπτυξη της τρομοκρατίας των λευκών και των κόκκινων σ' όλες τις τελευταίες επαναστάσεις — ρώσικη, γερμανική, αυστριακή, ουγγρική — είναι γι' αυτόν ένα δείγμα για το ότι αυτές οι επαναστάσεις παρεξέκλιναν της πορείας τους κι ότι δεν αποδείχτηκαν τέτοιες που θα έπρεπε να είναι σύμφωνα με τα θεωρητικά ονειροπολήματά του. Για να δούμε αν η τρομοκρατία «σαν τέτοια» είναι «εγγενής» στην επανάσταση «σαν τέτοια», ας δούμε λίγες επαναστάσεις όπως ξετυλίγονται μπροστά μας στη ζωτανή ιστορία της ανθρωπότητας.

Θα υπενθυμίσουμε, πρώτα πρώτα το ρόλο της τρομοκρατίας στη Μεταρρύθμιση, που αποτελεί ένα είδος ορόσημου ανάμεσα στην ιστορία του Μεσαίωνα και τη σύγχρονη ιστορία: όσο πιο πολύ αγκάλιαζε τα ζωτικά συμφέροντα των λαϊκών μαζών, όσο πιο πολύ επεκτεινόταν, όσο πιο λυσσασμένος γινόταν ο εμφύλιος πόλεμος, που διεξαγόταν κάτω από θρησκευτικά λάβαρα, τόσο πιο ανελήγητη ήταν, κι από τις δυο πλευρές, η τρομοκρατία.

Στον 17ο αιώνα, η Αγγλία πραγματοποίησε δυο επαναστάσεις: η πρώτη, που προκάλεσε βίαιους κοινωνικούς συγκλονισμούς και πολέμους, οδήγησε, ανάμεσα στ' άλλα στην εκτέλεση του Κάρολου του 1ου. Η δεύτερη, στέφθηκε με επιτυχία με την άνοδο στο θρόνο μιας νέας δυναστείας. Η αγγλική

αστική τάξη και οι ιστορικοί της βλέπουν από πολύ διαφορετική γωνία την καθεμιά από τις δύο αυτές επαναστάσεις: η πρώτη είναι, στα μάτια τους, απεχθής, μια μεγάλη «ανταρσία». Η δεύτερη, πήρε το όνομα «ένδοξη επανάσταση». Ο γάλλος ιστορικός Αύγουστος Τιερί έχει κατονομάσει τα αίτια της διαφορετικής αυτής εκτίμησης. Στην πρώτη αγγλική επανάσταση, στη «μεγάλη ανταρσία» πρωτοστατούσε ο λαός, ενώ στη δεύτερη παρέμενε σχεδόν «σιωπηλός». Απ' όπου βγαίνει πως, κάτω από ένα καθεστώς ταξικής σκλαβιάς, είναι πολύ δύσκολο να μάθεις καλούς τρόπους στις καταπιεζόμενες μάζες. Απελπισμένες, μάχονται με παλούκια και πέτρες, με τη φωτιά και το σκοινί. Οι ιστορικοί που βρίσκονται στην υπηρεσία των μοναρχών και των εκμεταλλευτών προσβάλλονται καμιά φορά. Αλλά το μεγάλο γεγονός στη σύγχρονη «αστική» ιστορία είναι η «μεγάλη ανταρσία» και όχι η «ένδοξη επανάσταση».

Το πιο σπουδαίο γεγονός της σύγχρονης ιστορίας ύστερα από τη Μεταρρύθμιση και τη «μεγάλη ανταρσία», γεγονός που, η σπουδαιότητά του, ξεπερνά τα δυο προηγούμενα, υπήρξε η μεγάλη Γαλλική Επανάσταση του 18ου αιώνα. Η κλασική επανάσταση γέννησε την κλασική τρομοκρατία. Ο Κάουτσκι είναι έτοιμος να συγχωρήσει την τρομοκρατία των Γιακομπίνων, αναγνωρίζοντας πως κανένα άλλο μέτρο δε θα τους επέτρεπε να σώσουν τη Δημοκρατία. Μα κανείς δε νοιάζεται για την όψιμη αυτή δικαιολόγηση. Για τους Κάουτσκι του τέλους του 18ου αιώνα (τους αρχηγούς των γάλλων Γιρονδίνων), οι Γιακομπίνοι ήταν η προσωποποίηση του κακού. Να, σ' όλη της τη χυδαιότητα, μια σύγκριση αρκετά διδακτική των Γιρονδίνων με τους Γιακομπίνους, που γράφτηκε από την πένα ενός γάλλου αστού ιστορικού.

«Και οι πρώτοι και οι δεύτεροι θέλανε τη Δημοκρατία...» Μα οι Γιρονδίνοι «θέλανε μια Δημοκρατία νόμιμη, ελεύθερη, γενναιόδωρη. Οι Ορεινοί θέλανε μια Δημοκρατία αυταρχική και τρομοκρατική. Και οι πρώτοι και οι δεύτεροι δήλωναν πως είναι υπέρ της λαϊκής κυριαρχίας. Οι Γιρονδίνοι όμως με τη λέξη λαός εννοούσαν, και δικαιολογημένα, το σύνολο του πληθυσμού. Ενώ για τους Ορεινούς, ο λαός δεν ήταν παρά η εργαζόμενη τάξη, και κατά συνέπεια η εξουσία έπρεπε να ανήκει σε αυτούς και μόνο σ' αυτούς.

Η αντίθεση ανάμεσα στους ευγενείς υποστηρικτές της Συντακτικής Συνέλευσης και τους αιμοχαρείς αντιπροσώπους της προλεταριακής δικτατορίας δείχνεται εδώ αρκετά καλά στους πολιτικούς όρους της εποχής.

Η σιδηρένια δικτατορία των Γιακομπίνων επιβλήθηκε από την εξαιρετικά κρίσιμη κατάσταση της επαναστατικής Γαλλίας. Να τι λέει πάνω σ' αυτό ένας αστός ιστορικός:

Τα ξένα στρατεύματα είχαν μπει στο γαλλικό έδαφος από τέσσερα σημεία ταυτόχρονα: οι Άγγλοι και οι Αυστριακοί στο Βορρά. Οι Πρώσοι στην Αλσατία. Στη Ντοφίν και μέχρι τη Λυών οι Πεδεμόντιοι. Στο Ρουσιγιόν, οι Ισπανοί. Κι αυτό σε μια στιγμή όπου ο εμφύλιος πόλεμος λυσομανούσε σε τέσσερα διαφορετικά σημεία, στη Νορμανδία, τη Βαντέ, τη Λυών και Τουλόν. (σελ. 176)

Και σ' αυτά πρέπει ακόμα να προσθέσουμε τους εσωτερικούς εχθρούς, τους αναρίθμητους κρυφούς υπερασπιστές της παλιάς τάξης πραγμάτων, που ήταν έτοιμοι να βοηθήσουν με όλα τα μέσα τον εχθρό.

Η αυστηρότητα της προλεταριακής δικτατορίας στη Ρωσία, ας τονίσουμε, καθορίστηκε από περιστάσεις όχι λιγότερο κρίσιμες. Ένα συνεχές μέτωπο από το Βορρά ως το Νότο, από την Ανατολή ως τη Δύση. Πέρα από τους αντεπαναστατικούς στρατούς του Κολτσάκ, του Ντενίκιν, κλπ., στη σοβιετική Ρωσία επιτέθηκαν ταυτόχρονα ή διαδοχικά οι Γερμανοί, οι Αυστριακοί, οι Τσεχοσλοβάκοι, οι Σέρβοι, οι Πολωνοί, οι Ρουμάνοι, οι Γάλλοι, οι Ουκρανοί, οι Άγγλοι, οι Αμερικάνοι, οι Γιαπωνέζοι, οι Φιλανδοί, οι Εσθονοί και οι Λιθουανοί. Στο εσωτερικό από την πείνα, δε συναντούσες παρά απανωτές συνωμοσίες, εξεγέρσεις, τρομοκρατικές πράξεις, ανατινάξεις των αποθηκών, των σιδηροδρομικών δικτύων και των γεφυρών.

Η κυβέρνηση που είχε αναλάβει να παλέψει με τους αναρίθμητους εχθρούς του εξωτερικού και του εσωτερικού δεν είχε ούτε χρήματα, ούτε αρκετό στρατό, με μια λέξη, τίποτε, εκτός από μια απεριόριστη ενεργητικότητα, μια θερμή υποστήριξη από μέρους των επαναστατικών στοιχείων της χώρας και το θάρρος να καταφύγει σ' όλα τα μέτρα, όσο αυθαίρετα και σκληρά κι αν ήταν αυτά, για τη σωτηρία της πατρίδας.

Μ' αυτά τα λόγια χαρακτηρίζει άλλοτε ο Πλεχάνοφ την κυβέρνηση των Γιακομπίνων. («Ο Σοσιαλδημοκράτης». Τετράμηνη Πολιτική και Λογοτεχνική Επιθεώρηση, Τόμος 1ος, Λονδίνο, Φλεβάρης 1890. Άρθρο για τα «Εκατόχρονα της Μεγάλης Επανάστασης», σελ. 6-7.)

Ας εξετάσουμε, όμως την επανάσταση που έγινε στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, στις Ηνωμένες Πολιτείες, τη χώρα αυτή της «δημοκρατίας». Για την κατάργηση της ιδιοκτησίας πάνω στους μαύρους, οι θεσμοί της δημοκρατίας δεν υπήρ-

ξαν λιγότερο ανίκανοι να λύσουν τη διένεξη με δημοκρατικά μέσα. Οι Πολιτείες του Νότου, αφού νικήθηκαν στις προεδρικές εκλογές του 1860, αποφάσισαν να επανακτήσουν, με οποιοδήποτε τίμημα, την επιρροή που εξασκούσαν μέχρι τότε για τη διατήρηση της δουλείας και, ενώ εκφωνούσαν, όπως συνήθως γίνεται πομπώδεις λόγους, για την ελευθερία και ανεξαρτησία, έπαιρναν το δρόμο που οδηγούσε στην εξέγερση των δουλοκτητών. Όλα τα κατοπινά αποτελέσματα του εμφυλίου πολέμου προκύψανε αναπόφευκτα απ' αυτό. Από την αρχή της πάλης, η στρατιωτική κυβέρνηση της Βαλτιμόρης φυλάκισε, στο φρούριο Μακ Χένρι, παρά το Habeas Corpus, μερικούς πολίτες οπαδούς του δουλοκτητικού Νότου παραβιάζοντας το Habeas Corpus. Το ζήτημα αν ήταν νόμιμες ή παράνομες αυτές οι πράξεις έγινε το αντικείμενο μιας έντονης συζήτησης ανάμεσα στις λεγόμενες «ανώτατες αρχές» του τόπου. Ο ανώτατος δικαστής Τίνεϊ αποφάσισε πως ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν είχε ούτε το δικαίωμα να καταργήσει το Habeas Corpus, ούτε το δικαίωμα να παραχωρήσει παρόμοιες εξουσίες στις στρατιωτικές αρχές.

Τέτοια είναι, κατά πάσα πιθανότητα, η σωστή συνταγματική λύση αυτού του ζητήματος — λέει ένας από τους πρώτους ιστορικούς του αμερικανικού εμφυλίου πολέμου. Μα η κατάσταση ήταν τόσο κρίσιμη, και η ανάγκη να παρθούν ριζικά μέτρα απέναντι στον πληθυσμό της Βαλτιμόρης τόσο πειστική, ώστε η κυβέρνηση και ο λαός των Ηνωμένων Πολιτειών απαιτούσαν να παρθούν τα πλέον δραστηκά μέτρα. (*Ιστορία του αμερικανικού πολέμου*, από τον Φλέτσερ, αντισυνταγματάρχη των σκοποσέζων τυφεκιοφόρων της φρουράς, μετάφραση από τα αγγλικά Αγία Πετρούπολη, 1867, σελ. 95.)

Τα λίγα πράγματα που είχε ανάγκη ο επαναστατημένος Νότος του τα πρόσφεραν μυστικά οι έμποροι του Βορρά. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, δεν έμεινε πια στους κατοίκους του Βορρά παρά να καταφύγουν στην καταπίεση. Στις 6 του Αυγούστου 1861, επικυρώθηκε από τον Πρόεδρο ένα νομοσχέδιο του Κογκρέσου για τη *«δήμευση της ατομικής εκείνης ιδιοκτησίας που χρησιμοποιείται για επαναστατικούς σκοπούς»*. Ο λαός, που εκπροσωπούνταν από τα πιο δημοκρατικά στοιχεία, ήταν επιρρεπής στα ακραία μέτρα. Το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα, είχε στο Βορρά μια αποφασιστική πλειοψηφία και όλοι εκείνοι που ήταν ύποπτοι για χωριστικές τάσεις, δηλαδή που υποστήριζαν τις διασπαστικές Πολιτείες του Νότου, έγιναν αντικείμενο βίας. Σ' ορισμένες πόλεις του Βορρά κι ακόμη στις Πολιτείες της Νέας Αγγλίας, που υπερηφανεύονταν για την ησυχία τους, ο πληθυσμός κατάλαβε επανειλημμένα και κατάστρεψε τα γραφεία και τα τυπογραφεία των εφημερίδων που υποστήριζαν τους εξεγεργμένους δουλοκτήτες. Κάθε τόσο έβλεpes τους αντιδραστικούς εκδότες πασαλειμμένους με κατράμι και στολισμένους με φτερά να τους περιφέρουν στους δρόμους με τη γελοία αυτή αμφίεση χλευάζοντάς τους, μέχρι τη στιγμή που θα δέχονταν να ορκιστούν πίστη στην Ένωση. Η προσωπικότητα ενός ιδιοκτήτη φυτειών πασαλειμμένη με κατράμι δεν είχε πια τίποτε το κοινό με το «σκοπό καθεαυτό» και γι' αυτό το λόγο, η κατηγορική προσταγή του Κάουτσι έχει υποστεί, στη διάρκεια του αμερικανικού εμφύλιου πολέμου, ένα σημαντικό χτύπημα. Μα αυτό δεν είναι όλο.

«Η κυβέρνηση, από τη μεριά της, μας αφηγείται ο ίδιος ιστορικός, είχε καταφύγει σε διάφορα καταπιεστικά μέτρα ενάντια στις εκδόσεις που δεν υιοθετούσαν την άποψή της. Και ο αμερικανικός Τύπος, που μέχρι τότε είχε

γνωρίσει την πιο μεγάλη ελευθερία, βρέθηκε πολύ γρήγορα σε κατάσταση *το ίδιο δύσκολη με κείνη των αυταρχικών κρατών της Ευρώπης*. Η ελευθερία του λόγου είχε την ίδια τύχη. «Έτσι —συνεχίζει ο αντισυνταγματάρχης Φλέτσερ— ο αμερικανικός λαός βρέθηκε ταυτόχρονα απογυμνωμένος από το μεγαλύτερο μέρος των ελευθεριών του. Πρέπει να σημειωθεί —συνεχίζει σαν ηθικολόγος— *πως η πλειοψηφία του πληθυσμού ήταν τόσο απορροφημένη από τον πόλεμο και τόσο πολύ πρόθυμη να αποδεχτεί όλες τις θυσίες για να φτάσει στο σκοπό της* ώστε, όχι μόνο δε λυπόταν για το χάσιμο των ελευθεριών της, αλλά και έμοιαζε να τις παραβλέπει» (*Ιστορία του Αμερικανικού Πολέμου*, σελ. 162-164.)

Οι αιμοχαρείς δουλοκτήτες του Νότου και το λυσσασμένο μπουλούκι των υπηρετών τους ενεργούσαν με μια πολύ πιο μεγάλη παραφορά.

Παντού —εξιστορεί ο κόμης του Παρισιού— όπου σχηματιζόταν μια πλειοψηφία υπέρ της δουλείας, η κοινή γνώμη γινόταν τρομερά αυταρχική απέναντι στη μειονότητα. Όλοι εκείνοι που σέβονταν την εθνική σημαία... είχαν φιμωθεί. Μα αυτό φάνηκε πολύ λίγο. Όπως γίνεται σ' όλες τις επαναστάσεις ανάγκασαν τους αδιάφορους να δηλώσουν την αφοσίωσή τους στην καινούργια υπόθεση... Εκείνους που αρνιόντουσαν τους ρίχνανε βορά στο μίσος και τη βία του όχλου... Σε όλα τα κέντρα που άρχιζε να γεννιέται ο πολιτισμός (Νοτιο-Δυτικές Πολιτείες) ιδρύθηκαν επιτροπές επαγρύπνησης που αποτελούνταν από όλους εκείνους που είχαν αναδειχτεί με το εξτρεμισμό τους στη διάρκεια της εκλογικής πάλης... Οι ταβέρ-

νες ήταν ο συνηθισμένος τόπος των συνεδριάσεων, και ένα θορυβώδες όργιο ανακατευόταν με την αξιοθρήνητη παρωδία των δημόσιων μορφών της δικαιοσύνης. Μερικοί δαιμονισμένοι που συνεδρίαζαν γύρω από έναν πάγκο που πάνω του έτρεχε το τζιν και το ούισκι, δικάζαν τους παρόντες ή απόντες συμπολίτες τους. Ο κατηγορούμενος, πριν ακόμα ανακριθεί, έβλεπε κιόλας να προετοιμάζουν την απαίσια κρεμάλα. Κι αυτός που δεν προσαγόταν στο δικαστήριο μάθαινε την καταδίκη του πέφτοντας κάτω από τις σφαίρες του δήμιου που κρυβόταν μέσα στους θάμνους του δάσους...

Η εικόνα αυτή μας φέρνει στη μνήμη τις σκηνές που εκτυλίσσονταν κάθε μέρα στις περιοχές όπου δρούσαν ο Ντενίκιν, ο Κολτσάκ, ο Γιουντένιτς και οι άλλοι πρωταθλητές της αγγλο-γαλλο-αμερικανικής «δημοκρατίας».

Πώς έμπαινε το ζήτημα της τρομοκρατίας κάτω από την Κομμούνα του Παρισιού; Αυτό θα δούμε πιο κάτω. Όποιες κι αν είναι οι προσπάθειες που κάνει ο Κάουτσκι για να μας αντιτάξει την Κομμούνα δεν είναι καθόλου θεμελιωμένες και τον υποχρεώνουν να καταφεύγει σε μια φτηνή φρασεολογία.

Πρέπει φαίνεται, να δούμε τη σύλληψη ομήρων σα φαινόμενο «σύμφυτο» με την τρομοκρατία του εμφυλίου πολέμου. Ο Κάουτσκι, αντίπαλος της τρομοκρατίας και της σύλληψης ομήρων, είναι ωστόσο υπέρ της Κομμούνας του Παρισιού (είναι αλήθεια πως αυτή έγινε πριν πενήντα χρόνια). Η Κομμούνα είχε όμως συλλάβει ομήρους. Από δω και η κάποια αμηχανία του συγγραφέα μας. Αλλά σε τι θα χρησίμευε η κανονιστική θεολογία, αν όχι σε τέτοιες περιπτώσεις;

Τα διατάγματα της Κομμούνας για τους ομήρους και για την εκτέλεσή τους, σαν απάντηση στις ωμότητες των Βερσα-

γιέζων, ήταν αιτιολογημένα —σύμφωνα με τη βαθυστόχαστη ερμηνεία του Κάουτσκι— από την επιθυμία να σωθούν ανθρώπινες ζωές κι όχι από την επιθυμία του θανάτου. Θaumάσια ανακάλυψη! Δε μένει πια παρά να την εμπλουτίσουμε. Μπορούμε και πρέπει να του δώσουμε να καταλάβει πως στην εποχή του εμφυλίου πολέμου εξολοθρεύαμε τους λευκοφρουρούς για να μην εξολοθρεύσουν τους εργαζόμενους. Επομένως ο στόχος μας δεν ήταν να αφαιρέσουμε ανθρώπινες ζωές αλλά να τις σώσουμε. Αν για τη σωτηρία τους έπρεπε να παλέψουμε με το όπλο στο χέρι, κι αν αυτό μας οδηγεί στην εξολόθρευσή τους — υπάρχει εδώ ένα αίνιγμα που το διαλεκτικό μυστικό του εξηγήθηκε από το γερο-Χέγκελ, για να μη μιλήσουμε για τους σοφούς που ανήκαν σε παλιότερες σχολές.

Η Κομμούνα δε θα μπορούσε να κρατηθεί και να στερεωθεί αν δεν έκανε έναν ανελήγτο πόλεμο ενάντια στους Βερσαγιέζους. Οι τελευταίοι είχαν, στο Παρίσι, έναν μεγάλο αριθμό πρακτόρων. Αφού βρισκόταν σε πόλεμο με τους πράκτορες του Θιέρσου, η Κομμούνα δε θα μπορούσε να κάνει αλλιώς από το να εξολοθρεύει τους Βεργαγιέζους τόσο στο μέτωπο όσο και στα μετόπισθεν. Αν η εξουσία της είχε ξεπεράσει τα όρια του Παρισιού, θα είχε προσκρούσει —στην ανάπτυξη του εμφυλίου πολέμου με το στρατό της Εθνοσυνέλευσης— σε εχθρούς πολύ πιο επικίνδυνους, στους ίδιους τους κόλπους του ειρηνικού πληθυσμού. Η Κομμούνα δε θα μπορούσε, πολεμώντας τους βασιλόφρονες, να παραχωρήσει την ελευθερία λόγου στους πράκτορές τους στα μετόπισθεν.

Ο Κάουτσκι, παρά τα μεγάλα σύγχρονα γεγονότα, δεν έχει ιδέα τι θα πει πόλεμος γενικά και εμφύλιος πόλεμος ιδιαίτερα. Δεν κατορθώνει να καταλάβει πως κάθε οπαδός του Θιέρσου στο Παρίσι δεν ήταν ένας απλός ιδεολογικός «αντίπαλος» των νομουνάρων, αλλά ένας πράκτορας, ένας κατά-

σκοπος του Θιέρσου, ένας θανάσιμος εχθρός που περίμενε τη στιγμή για να τους καρφώσει πισώπλατα. Επομένως, ο εχθρός πρέπει να τεθεί εκτός μάχης για να μην βλάψει, πράγμα που, σε καιρό πολέμου, δεν μπορεί να γίνει παρά με την εξολόθρευσή του.

Στην επανάσταση, όπως και στον πόλεμο, πρέπει να εκμηδενιστεί η θέληση του εχθρού, να αναγκαστεί να συνθηκολογήσει αποδεχόμενος τους όρους του νικητή.

Η θέληση, βέβαια, είναι ένα φυσικό γεγονός αλλά σε αντίθεση με μια συγκέντρωση, με μια διαμάχη ή μ' ένα συνέδριο, η επανάσταση επιδιώκει τους σκοπούς της με την προσφυγή σε υλικά μέσα, αν και σε πιο μικρό βαθμό απ' ό,τι ο πόλεμος.

Η μπουρζουαζία πήρε την εξουσία με την εξέγερση, και τη στερέωσε με τον εμφύλιο πόλεμο. Σε καιρό ειρήνης, προστατεύει την εξουσία της με τη βοήθεια ενός πολύ πολύπλοκου καταπιεστικού μηχανισμού. Όσο θα υπάρχει η ταξική κοινωνία, θεμελιωμένη πάνω σε απύθμενους ανταγωνισμούς, η χρησιμοποίηση των κατασταλτικών μέτρων θα είναι απαραίτητη για να σπάσει η θέληση της αντίθετης πλευράς.

Ακόμα κι αν η δικτατορία του προλεταριάτου γεννιόταν, σε ορισμένες χώρες, στους κόλπους της δημοκρατίας, μ' αυτό δε θα αποφευγόταν ο εμφύλιος πόλεμος. Το ζήτημα του να γνωρίζουμε σε ποιον θα ανήκει η εξουσία μέσα στη χώρα, δηλαδή αν η μπουρζουαζία πρέπει να ζήσει ή να πεθάνει, θα λυθεί όχι με την προσφυγή στα άρθρα του Συντάγματος, αλλά με την άσκηση κάθε μορφής βίας. Ό,τι και να κάνει ο Κάουτσκι για να αναλύσει την τροφή του ανθρωποπιθήκου (δες τις σελίδες 122 και μετά του βιβλίου του) και τις άλλες περιπτώσεις, κοντινές ή απομακρυσμένες, που θα του επιτρέψουν να καθορίσει τα αίτια της ανθρωπίνης απανθρωπιάς, δε θα βρει στην ιστορία άλλα μέσα για να συντρίψει την ταξική θέληση

του εχθρού πέρα από τη συστηματική και ενεργητική χρήση της βίας.

Ο βαθμός αγριότητας της πάλης εξαρτάται από μια ολόκληρη σειρά εσωτερικών και διεθνείς παράγοντες. Όσο πιο λυσσασμένη και πιο επικίνδυνη θα γίνεται η αντίσταση του ηττημένου ταξικού εχθρού, τόσο το σύστημα καταναγκασμού θα μεταμορφώνεται αναπόφευκτα σε σύστημα τρομοκρατίας.

Μα ο Κάουτски παίρνει εδώ παραδόξως μια καινούργια θέση στην πάλη του ενάντια στην τρομοκρατία των Σοβιέτ. Απλά προσποιείται ότι αγνοεί τη λυσσαλέα αντεπαναστατική αντίσταση της ρωσικής μπουρζουαζίας.

Παρόμοια παραφορά δεν παρατηρήθηκε —λέει— στην Πετρούπολη και τη Μόσχα τον Οκτώβρη του 1917 κι ακόμα λιγότερο, τελευταία, στη Βουδαπέστη. (σελ. 149)

Με τον εξάισιο αυτό τρόπο τοποθέτησης του ζητήματος, η επαναστατική τρομοκρατία γίνεται απλά, προϊόν του αιμοβόρου πνεύματος των μπολσεβίκων που ταυτόχρονα απομακρύνθηκαν από τις παραδόσεις του φυτοφάγου ανθρωποπίθικου και την ηθικοδιδασκαλία του Κάουτски.

Η κατάκτηση της εξουσίας από τα Σοβιέτ τον Οκτώβρη του 1917 έγινε με τίμημα ασήμαντες απώλειες. Η ρωσική μπουρζουαζία αισθανόταν τόσο απομονωμένη από τις μάζες, τόσο ανίσχυρη στο εσωτερικό, τόσο εκτεθειμένη από την εξέλιξη και την έκβαση του πολέμου, τόσο αποθαρρημένη από το καθεστώς του Κερένσκι, που δε διακινδύνευε να αντισταθεί. Στην Πετρούπολη, η εξουσία του Κερένσκι ανατράπηκε σχεδόν χωρίς μάχη. Στη Μόσχα, η αντίσταση παρατάθηκε κυρίως εξαιτίας του αναποφάσιστου χαρακτήρα των ιδίων των ενεργειών μας. Στις περισσότερες επαρχιακές πόλεις, η εξου-

σία πέρασε στα Σοβιέτ κάτω από ένα απλό τηλεγράφημα της Πετρούπολης ή της Μόσχας. Αν τα πράγματα είχαν μείνει μέχρι εδώ, δε θα υπήρχε καθόλου ζήτημα κόκκινης τρομοκρατίας. Μα από τον Οκτώβρη του 1917 υπήρχαν ενδείξεις της έναρξης της αντίστασης εκ μέρους των κατεχόντων. Είναι αλήθεια πως χρειάστηκε η επέμβαση των ιμπεριαλιστικών κυβερνήσεων της Δύσης για να προσδώσουν στη ρώσικη αντεπανάσταση αυτή την αυτοπεποίθηση και στην αντίστασή της μια δύναμη ολοένα και πιο μεγάλη: πράγμα που μπορεί κανείς να το αποδείξει με τα καθημερινά, σημαντικά ή δευτερεύοντα γεγονότα που διαδραματίστηκαν σ' όλη τη διάρκεια της σοβιετικής επανάστασης.

Το «Μεγάλο Γενικό Επιτελείο» του Κερένσκι δεν έβρισκε κανένα στήριγμα στις μάχες των στρατιωτών. Ήταν διατεθειμένο να αναγνωρίσει τη Σοβιετική κυβέρνηση που άρχιζε διαπραγματεύσεις με τους Γερμανούς για το κλείσιμο ανακωχής. Ακολούθησε μια διαμαρτυρία των στρατιωτικών αποστολών της Αντάντ, που συνοδευόταν από ανοιχτές απειλές. Το «Μεγάλο Γενικό Επιτελείο» τρομοκρατήθηκε. Κάτω από την πίεση των «συμμάχων» αξιωματικών μπήκε στο δρόμο της αντίστασης, προκαλώντας έτσι την ένοπλη σύγκρουση και τη δολοφονία του αρχηγού του γενικού επιτελείου στρατηγού Ντουκόνιν, από μια ομάδα επαναστατημένων ναυτών.

Στην Πετρούπολη, οι επίσημοι πράκτορες της Αντάντ, και ιδιαίτερα η Γαλλική Στρατιωτική Αποστολή από κοινού με τους σοσιαλεπαναστάτες και τους μενσεβίκους, οργάνωναν ανοιχτά την αντίσταση από τη δεύτερη μέρα της επανάστασης. Κινητοποιώντας, οπλίζοντας και κατευθύνοντας εναντίον μας τους Ευέλπιδες (γιούγκερς) και την αστική νεολαία. Η ανταρσία των γιούγκερς στις 28 του Οκτώβρη κόστισε εκατό φορές περισσότερα θύματα απ' όσα η επανάσταση της 25ης

του Οκτώβρη. Η τυχοδιωκτική εκστρατεία των Κερένσκι-Κρασόφ ενάντια στην Πετρούπολη που υποκινήθηκε από την Αντάντ ήταν μοιραίο φυσιολογικά να προσδώσει στην πάλη τα πρώτα στοιχεία αγριότητας. Ο στρατηγός Κρασόφ αφέθηκε εντούτοις ελεύθερος αφού μας έδωσε το λόγο του. Η εξέγερση του Γιαροσλάβ (το καλοκαίρι του 1918) που κόστισε τόσα θύματα, οργανώθηκε από τον Σαβίνκοφ, με εντολή της γαλλικής πρεσβείας και με χρήματα δικά της. Η κατάληψη του Αρχάγγελου έγινε με βάση τα σχέδια των πρακτόρων του βρετανικού ναυτικού, με τη βοήθεια αγγλικών αεροπλάνων και πολεμικών πλοίων. Η αρχή της αυτοκρατορίας του Κόλτσακ, που ήταν άνθρωπος του αμερικανικού χρηματιστηρίου, ήταν δουλειά της ξένης τσεχοσλοβακικής λεγεώνας, με έξοδα της γαλλικής κυβέρνησης. Ο Καλέντιν και ο Κράσνοφ (που τον απελευθερώσαμε εμείς), πρώτοι ηγέτες της αντεπανάστασης του Ντον, δεν μπόρεσαν να πετύχουν τις κάποιες επιτυχίες τους παρά μόνο με την οικονομική και στρατιωτική βοήθεια της Γερμανίας. Στην Ουκρανία, η σοβιετική εξουσία ανατράπηκε στις αρχές του 1918 από το γερμανικό милитарισμό. Με τα οικονομικά και τεχνικά μέσα της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας δημιουργήθηκε ο Εθελοντικός Στρατός του Ντενίκιν. Μονάχα με την ελπίδα μιας επέμβασης της Αγγλίας και σε συνέχεια με την υλική βοήθεια της οργανώθηκε ο στρατός του Γιουντένιτς. Οι πολιτικοί, οι διπλωμάτες και οι δημοσιογράφοι των χωρών της Αντάντ, συζητούν σοβαρά εδώ και δυο χρόνια, το ζήτημα αν ο εμφύλιος πόλεμος στη Ρωσία είναι μια αρκετά επικερδής επιχείρηση για να μπορεί κανείς να την χρηματοδοτήσει. Κάτω από τέτοιες συνθήκες, πρέπει να έχεις ένα κεφάλι σκληρό σαν πέτρα για να αναζητάς τα αίτια του αιματηρού χαρακτήρα του εμφυλίου πολέμου στη Ρωσία, στην κακή θέληση των μπολσεβίκων κι όχι στη διεθνή κατάσταση.

Το ρώσικο προλεταριάτο μπήκε πρώτο στην πάλη της κοινωνικής επανάστασης, και η ρώσικη μπουρζουαζία, πολιτικά ανίσχυρη, είχε το θάρρος να μη δεχτεί την πολιτική και οικονομική απαλλοτριώσή της, μόνο και μόνο γιατί έβλεπε παντού τα μεγαλύτερα αδέρφια της να κρατούν την εξουσία και να είναι οικονομικά, πολιτικά και ως ένα ορισμένο βαθμό, στρατιωτικά παντοδύναμα.

Αν η επανάστασή μας του Οκτώβρη είχε γίνει μερικούς μήνες ή ακόμα και μερικές βδομάδες ύστερα από την κατάκτηση της εξουσίας από το προλεταριάτο στη Γερμανία, τη Γαλλία και την Αγγλία, δεν μπορεί να υπάρχει αμφιβολία πως η επανάστασή μας θα ήταν η πιο «ειρηνική», ή λιγότερο «αιματηρή» από όλες τις πιθανές επαναστάσεις στον αμαρτωλό αυτό κόσμο. Μα η ιστορική αυτή σειρά —από πρώτη ματιά η πιο «φυσική» και όπως και να έχει η πιο ευνοϊκή για τη ρώσικη εργατική τάξη— δεν ανατράπηκε από δικό μας λάθος, αλλά από τη θέληση των γεγονότων: το ρώσικο προλεταριάτο, αντί να είναι το τελευταίο, βρέθηκε πρώτο. Αυτή ακριβώς η κατάσταση έδωσε, ύστερα από την πρώτη περίοδο σύγχυσης, έναν χαρακτήρα πολύ λυσσασμένο στην αντίσταση των πρώην κυρίαρχων τάξεων της Ρωσίας και υποχρέωσε το ρώσικο προλεταριάτο, την ώρα των πιο μεγάλων κινδύνων των επιθέσεων από εξωτερικό, των συνομωσιών και εξεγέρσεων στο εσωτερικό, να καταφύγει στα σκληρά μέτρα της κρατικής τρομοκρατίας. Το ότι αυτά τα μέτρα ήταν ατελέσφορα, αυτό δεν μπορεί κανείς να το ισχυριστεί για την ώρα. Αλλά μήπως πρέπει να τα χαρακτηρίσουμε... «απαράδεκτα»;

Η εργατική τάξη, που παλεύοντας κατάκτησε την εξουσία, είχε στόχο και καθήκον της να την κάνει ανίκητη να εξασφαλίσει οριστικά την κυριαρχία της, να κόψει κάθε όρεξη για πραξικόπημα στους εχθρούς της κι έτσι να αποκτήσει τη δυνατό-

τητα να υλοποιήσει τις μεγάλες σοσιαλιστικές μεταρρυθμίσεις. Διαφορετικά δεν έπρεπε να πάρει την εξουσία.

Η επανάσταση —κατά τον Κάουτσκι— δεν περιλαμβάνει «λογικά» την τρομοκρατία, το ίδιο όπως δεν περιλαμβάνει «λογικά» την εξέγερση. Τι βαθιά κοινοτοπία! Μα αντίθετα, η επανάσταση απαιτεί από την επαναστατική τάξη να βάλει όλα της τα μέσα σε ενέργεια για να πετύχει τους σκοπούς της: με την ένοπλη εξέγερση, αν χρειαστεί. Με την τρομοκρατία, αν αυτή είναι αναγκαία. Μια επαναστατική τάξη που κατάρτισε την εξουσία με το όπλο στο χέρι, έχει καθήκον να συντρίψει με τη βία όλες τις προσπάθειες που θα κάνουν για να της την αποσπάσουν. Όταν αντιμετωπίζει έναν εχθρικό στρατό θα αντιτάξει το δικό της στρατό. Όταν βρεθεί μπροστά σε μια ένοπλη συνωμοσία, μια απόπειρα δολοφονίας, μια εξέγερση, θα την συντρίψει ανελέητα. Μήπως ο Κάουτσκι έχει επινοήσει άλλα μέσα; Ή ανάγει όλο το ζήτημα στο βαθμό καταπίεσης και θα πρότεινε, σ' αυτή την περίπτωση, να καταφύγουμε καλύτερα στη φυλάκιση παρά στην ποινή του θανάτου;

Το ζήτημα των μορφών και του βαθμού της καταπίεσης δεν είναι, ασφαλώς, ζήτημα «αρχής». Είναι ένα ζήτημα μέσων για να φτάσουμε στο σκοπό. Σε μια επαναστατική εποχή, το κόμμα που διώχτηκε από την εξουσία, που δε θέλει να παραδεχτεί τη σταθερότητα της άρχουσας τάξης και που το αποδείχνει με την απεγνωσμένη πάλη που διεξάγει ενάντια της, δε θα τρομοκρατηθεί από την απειλή των φυλακίσεων αφού δεν πιστεύει στην παράτασή τους. Από αυτό μονάχα το απλό, αλλά αποφασιστικό γεγονός εξηγείται η συχνή εφαρμογή της ποινής του θανάτου στον εμφύλιο πόλεμο.

Μήπως όμως ο Κάουτσκι θέλει να πει πως η ποινή του θανάτου δεν συμβιβάζεται με το σκοπό που επιδιώκουμε, κι ότι είναι αδύνατο να τρομοκρατήσει κανείς τις «τάξεις»; Αυτό

δεν είναι αλήθεια. Η τρομοκρατία είναι ανίσχυρη —κι ακόμα δεν είναι τέτοια παρά «μακροπρόθεσμα»— όταν ασκείται από την αντίδραση ενάντια σε μια ιστορικά ανερχόμενη τάξη. Αντίθετα, η τρομοκρατία ενάντια στην αντιδραστική τάξη που δε θέλει να εγκαταλείψει την εξουσία μπορεί να είναι αποτελεσματική. Ο εκφοβισμός είναι ένα ισχυρό όπλο της πολιτικής δραστηριότητας τόσο σε διεθνή κλίμακα όσο και στο εσωτερικό. Ο πόλεμος, το ίδιο όπως και η επανάσταση, στηρίζεται στον εκφοβισμό. Ένας νικηφόρος πόλεμος δεν εξοντώνει κατά γενικό κανόνα παρά ένα ελάχιστο μέρος του ηττημένου στρατού, αλλά αποθαρρύνει τους άλλους και συντρίβει με τη θέλησή τους. Η επανάσταση ενεργεί με τον ίδιο τρόπο: σκοτώνει μερικά άτομα και τρομοκρατεί χιλιάδες. Μ' αυτήν την έννοια, η κόκκινη τρομοκρατία δε διαφέρει βασικά από την ένοπλη εξέγερση, που δεν είναι παρά η άμεση συνέχειά της. Δεν μπορεί να καταδικάζει «ηθικά» την κρατική τρομοκρατία της επαναστατικής τάξης παρά εκείνος που, καταρχήν απορρίπτει (με λόγια) κάθε βία γενικά — επομένως κάθε πόλεμο και κάθε εξέγερση. Αλλά τότε είναι απλά και μόνο ένας υποκριτής κουάκερος.

Πώς λοιπόν να ξεχωρίσουμε —μας ρωτούν οι ποντίφικες του φιλελευθερισμού και του «καουτσικισμού»— την τακτική σας από την τακτική του τσαρισμού;

Δεν το καταλαβαίνετε, άγιοι άνθρωποι; Θα σας το εξηγήσουμε. Η τρομοκρατία του τσαρισμού κατευθυνόταν ενάντια στο προλεταριάτο. Η τσαρική αστυνομία στραγγάλιζε τους εργάτες που πάλευαν για το σοσιαλιστικό καθεστώς. Οι Έκτακτες Επιτροπές μας τουφεκίζουν τους μεγαλοβαιοκλήμονες, τους καπιταλιστές, τους στρατηγούς που πασχίζουν να αποκα-

ταστήσουν το καπιταλιστικό καθεστώς. Συλλάβατε μήπως τη διαφορά στην... απόχρωση; Ναι; Ε, αυτή η διαφορά είναι για μας τους κομμουνιστές παραπάνω από αρκετή.

ΤΕΛΟΣ

ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

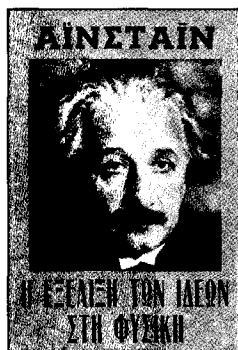
ΑΛΜΠΕΡΤ ΑΪΝΣΤΑΪΝ

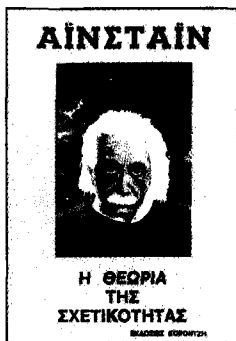
Οι διαλέξεις του Πρίνστον
Άλμπερτ Αϊνστάιν

Αυτοβιογραφία
Άλμπερτ Αϊνστάιν

Η εξέλιξη των ιδεών στη
φυσική
Άλμπερτ Αϊνστάιν

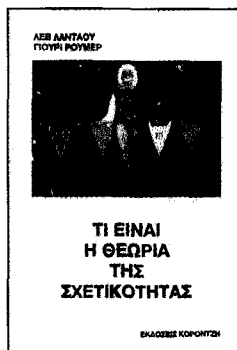
Η θεωρία της σχετικότητας
Άλμπερτ Αϊνστάιν

ΡΑΣΣΕΛ

Το αλφάβητο της θεωρίας
της σχετικότητας
Μπέρτραντ Ράσσελ

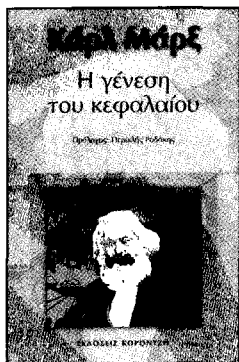
ΛΑΝΤΑΟΥ

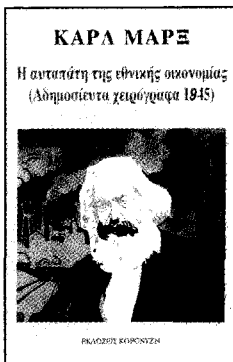
Τι είναι η θεωρία της
σχετικότητας
Λεβ Λαντάου - Γιούρι Ρόμερ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

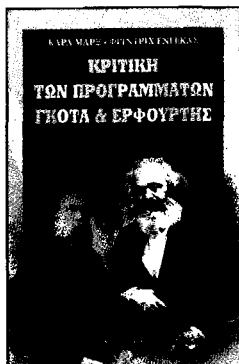
ΜΑΡΞ - ΕΝΓΚΕΛΣ

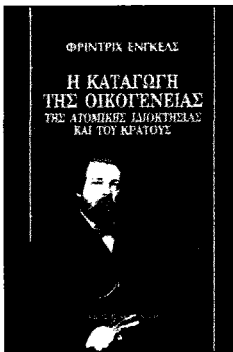
Η γένεση του κεφαλαίου
Καρλ Μαρξ
Πρόλογος: Περικλής Ροδάκης

Η αυταπάτη της εθνικής οικονομίας (Αδημοσίευτο χειρόγραφο του 1845)
Καρλ Μαρξ

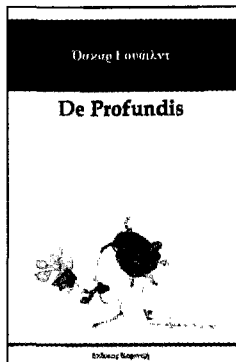
Κριτική των προγραμμάτων Γκότα και Ερφούρτης
Κ. Μαρξ - Φ. Ένγκελς

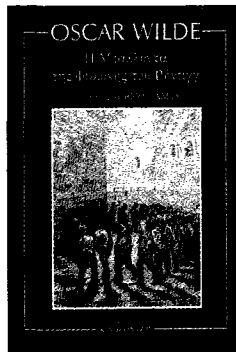
Η καταγωγή της οικογένειας της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους
Φρίντριχ Ένγκελς

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΝΤ

De Profundis
Όσκαρ Ουάιλντ

Η μπαλλάντα της φυλακής του Ρίντνγκ
Όσκαρ Ουάιλντ

ΑΛΛΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Δ. ΚΟΡΟΝΤΖΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

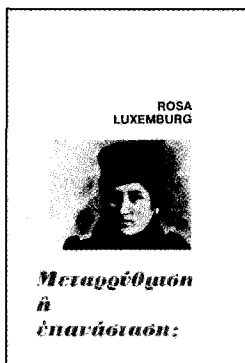
Η ρώσικη επανάσταση
Ρόζα Λούξεμπουργκ

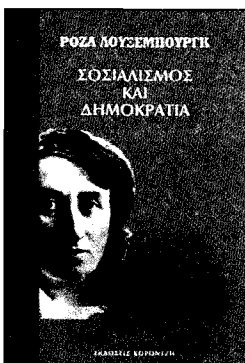
Τι είναι πολιτική οικονομία
Ρόζα Λούξεμπουργκ

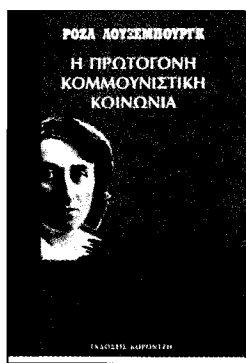
Και τώρα...
Καταδικάστε με
Ρόζα Λούξεμπουργκ

Μεταρρύθμιση ή
επανάσταση;
Ρόζα Λούξεμπουργκ

Σοσιαλισμός και δημοκρατία
Ρόζα Λούξεμπουργκ

Η πρωτόγονη κομμουνιστική
κοινωνία
Ρόζα Λούξεμπουργκ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

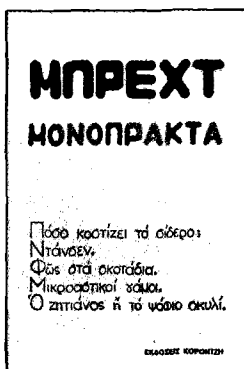
ΜΠΡΕΧΤ

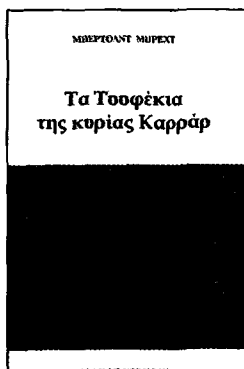
Διηγήματα
Μπέρτολντ Μπρεχτ

Ο κύκλος με την κιμωλία
Μπέρτολντ Μπρεχτ

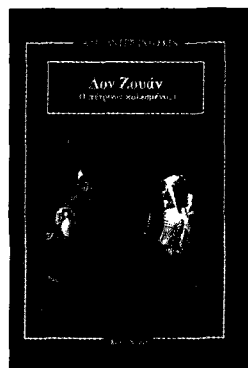

Μονόπρακτα
Μπέρτολντ Μπρεχτ

Τα τσοφέκια
της κυρίας Καρράρ
Μπέρτολντ Μπρεχτ

ΠΟΥΣΚΙΝ

Δον Ζουάν
Αλεξάντρ Πούσκιν

Ευγένιος Ονέγκιν
Αλεξάντρ Πούσκιν
Με σκίτσα του συγγραφέα

Να καλείς σε τέτοια τρομοκρατία, όπως είναι η οργάνωση αποπειρών δολοφονίας, ενάντια σε υπουργούς από μεμονωμένα άτομα, τη στιγμή που οι επαναστάτες δεν έχουν αρκετές δυνάμεις και μέσα για την καθοδήγηση της μάζας που ήδη ξεσηκώνεται, σημαίνει ότι όχι μόνο διακόπτεις μ' αυτό τον τρόπο τη δουλειά μέσα στις μάζες, αλλά προκαλείς άμεσα την αποδιοργάνωση της δουλειάς.

Αλήθεια, πόσο καταπληκτικά έξυπνο είναι αυτό: να θυσιάσουμε τη ζωή ενός επαναστάτη, για να εκδικηθούμε τον παλιάνθρωπο υπουργό Σιπιάγκιν για ν' αντικατασταθεί από τον παλιάνθρωπο υπουργό Πλεβέ, είναι μεγάλη δουλειά. Ενώ να ετοιμάζουμε, λόγου χάρη, τη μάζα για μια ένοπλη διαδήλωση είναι μικρή δουλειά.

B.I. LENIN

Αν ένας άνθρωπος εξαναγκαστεί από έναν άλλο, παρά τη θέλησή σου, να σκοτώνει συστηματικά τους συνανθρώπους του, αυτό είναι πράξη βίας. Μα από τη στιγμή που αυτό θα ονομαστεί «στρατιωτική υπηρεσία», ο καλός πολίτης φαντάζεται ότι αναπνέει τον αέρα της ειρήνης και της νομιμότητας.

Με λίγα λόγια ό,τι παρουσιάζεται στα μάτια μας για αστική νομιμότητα δεν είναι τίποτε άλλο παρά η βία της κυρίαρχης τάξης ανυψωμένη εκ των προτέρων σαν υποχρεωτικός κανόνας, το πράγμα αντικαθρεφτίζεται από την ανάποδη στο κεφάλι των αστών νομομαθών καθώς και στο κεφάλι των ομορτοουνιστών σοσιαλιστών: η «έννομος τάξις» παρουσιάζεται σαν ένα ανεξάρτητο δημιούργημα της «δικαιοσύνης» και η βία του κράτους σαν μια απλή της συνέπεια, σαν μια «κύρωση» των νόμων.

ΡΟΖΑ ΛΟΥΞΕΜΠΟΥΡΓΚ

Η ατομική τρομοκρατία είναι ίσα-ίσα απαράδεκτη για μας γιατί ελαττώνει στις μάζες την ίδια την αυτοεκτίμησή τους, τις συμφιλιώνει με τις αδυναμίες τους και προσανατολίζει τα βλέμματά τους όπως και τις ελπίδες τους στην έλευση του μεγάλου εκδικητή, τον απελευθερωτή που θα έρθει μια μέρα και θα εκπληρώσει την αποστολή του.

Η απόπειρα, ακόμα κι όταν «πετύχει», φέρνει ταραχή στους διευθυντικούς κύκλους. Αυτό εξαρτιέται από τις συγκεκριμένες πολιτικές περιστάσεις. Όπως και να 'ναι θα μπορούσε να γίνει λόγος μόνο για ταραχή σύντομης διάρκειας. Το καπιταλιστικό κράτος δεν στηρίζεται σε υπουργούς και γι' αυτό δεν μπορεί να καταστραφεί μαζί με τους υπουργούς του. Οι τάξεις που υπηρετεί θα βρίσκουν πάντα άλλους υπηρέτες, όταν ο μηχανισμός παραμένει ανέπαφος και εξακολουθεί να λειτουργεί. Μα η αναταραχή που οι τρομοκρατικές επιθέσεις φέρνουν στην εργατική τάξη είναι πού πιο βαθιά. Αν είναι αρκετό να οπλιστεί κανείς με ένα πιστόλι για να φτάσει κάποιος στο σκοπό, σε τι χρησιμεύουν τάχα οι προσπάθειες της πάλης των τάξεων;

ΛΕΟΝ ΤΡΟΤΣΚΥ